14 НОЯ 1992

Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

Газетамиз 1991 йил 1 январдан чиқа бошлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

27 ОКТЯБРЬ, СЕШАНБА. № 209 (460). 1992 йил

Сотувда эркин нархда

КОМПАРТИЯНИНГ ҚАЙТА ТИКЛАНИШИ МИЛЛИЙ МУСТАҚИЛЛИГИМИЗГА ТАҲДИДДИР!

ЯПОНИЯЛИК МЕҲМОН ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА

СУРАТДА: учрашув пайти. В. МИЛЕНЬКИЙ олган сурат.

Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов 26 октябрь куни Япония молия вазирининг халқаро ишлар бўйича муовини Тадао Чинони қабул қилди.

И. Каримов Ўзбекистон Республикаси билан Япония ўртасидаги алоқаларни кенг йўлга қўйиш иккала мамлакат учун ҳам жуда фойдали эканини, дунё иқтисодиётида юксак мавқега эга бўлган мамлакат тажрибаси Ўзбекистон миллий иқтисодиётини барпо этишда қўл келишини таъкидлади.

Жаноб Т. Чино Япония ҳукумати Ўрта Осиёдаги ёш мустақил давлатларга молиявий, иқтисодий ёрдам беришга тайёр эканини маълум қилди.

Қабул маросимида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б. Ҳамидов, молия вазири Э. Боқибоев ва Ташқи ишлар вазири У. Абдураззоқов ҳозир бўлишди.

(ЎзА).

ТОКИОГА ТАШРИФ

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов ва Ташқи ишлар вазири У. Абдураззоқов янги мустақил давлатларга инсонпарварлик ва техникавий ёрдам кўрсатиш бўйича Токио конференциясида иштирок этиш учун 26 октябрь куни Японияга жўнаб кетишди.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАШҚИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА БИРЛАШГАН АРАБ АМИРЛИКЛАРИ ЎРТАСИДАГИ ДИПЛОМАТИК МУНОСАБАТЛАР ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси ва Бирлашган Араб Амирликлари қўшма ахборот қабул қилиш йўли билан дипломатия муносабатлари ўрнатдилар.

Қўшма ахборотда ёзилишича, Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ва Бирлашган Араб Амирликлари давлати ҳукумати икки мамлакат ўртасидаги дўстлик муносабатларини мустаҳкамлаш ва ҳамкорликни ривожлантиришнинг муштарак истаги асосида 1992 йил 25 октябрь кунидан бошлаб элчихоналар даражасида дипломатия муносабатлари ўрнатишга қарор қилдилар.

Ахборот Тошкентда 1992 йил 25 октябрь куни қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИНИНГ БАЁНОТИ

Азиз ватандошлар!

Ватанимиз тарихий дамларни бошдан кечирмоқда. Мустақиллигимиз кун сайин куч йиғиб, дадил одимлар отмоқда. Шу бир йил ичида эришган ютуқларимизга дунё шоҳид. Ўзбекистон Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо бўлди. Миллий мустақиллигимизни бир юз ўттиздан ортиқ давлат тан олди. Халқимиз ўз ерига, ерости, ерусти бойликларига ўзи эга бўлди. Динимизнинг, тилимизнинг қонуний ҳақ-ҳуқуқлари тикланди. Пойтахтимизда ўнлаб хорижий элчихоналар расман иш бошлади. Бизни хорижий эллар билан боғловчи кўплаб ҳаво йўллари очилди. Минглаб болаларимиз чет элларга ўқишга жўнатилди. Оқшомлари уйимизда ўлтириб, Туркия, Америка Қўшма Штатлари телекўрсатувларини томоша қилаяпмиз. Миллий қўшинимиз тузилиб, миллий қўшиқларимиз куйланмоқда. Миллий пулимизни жорий этишга ҳозирлик кўриляпти... Буларнинг ҳаммаси куни кеча фақат орзу, аввалги кун фақат армон эди. Бугун эса ҳаётий ҳақиқатга айланиб, қалбимизни қувончларга тўлдириб турибди. Асрий қуллик-қарамликдан қутилиб, миллий мустақил давлатини қураётган ўзбекнинг кўксида ғурур, кўзида севинч ёши, тилида шукрона... Аммо, рости гап, бу ютуқлар мустақиллигимиз мухолифларини ўртаб, қақшатиб юборди. Улар «қизил империя»нинг қулаганидан чуқур қайғуда... Мазлум халқларнинг мустамлака асоратидан қутулиб, истиқлолга эришганидан чексиз аламзада... Илгари бурчак-бурчакларда оҳ чекиб, кўз ёши тўкишарди... Энди бўлса, алам-андуҳларига чидаёлмай, ғимирлаб, қимирлаб қолишди. Ҳаттоки, очиқ-ошкора овоз чиқара бошлашди.

Шу йил 22 октябрь оқшоми «Озодлик» радиостанцияси ўз мухбири Ольга Крупенье жўнатган маълумотга таяниб, бутун дунёга хабар тарқатди. Ўзбекистон Коммунистик партиясини қайта тиклаш хусусида қарор қабул қилинганмиш... Ташкилий қўмита таъсис қурултойини чақиришга шошилинч ҳозирлик кўраётганмиш... Ташкилий қўмита атрофида уч юздан ортиқ фаоллар бирикиб, иш юритаётганмиш... Аъзолар сони ҳадемай уч юз мингга етармиш... Ташкилий қўмита раиси, демак, партия раиси қилиб Сарвар Азимов сайланганмиш... Янги партия асосан русийзабонлар партияси бўлармиш... Коммунистик ғоялардан воз кечган Халқ демократик партиясидан фарқли ўлароқ, янги партия коммунизм ишига садоқат ила хизмат қилармиш... Бутун дунёда коммунизмнинг шармандаси чиқиб, Россияда коммунистик партия устидан суд қилаётган шу кунларда бу ёқда шундай мудҳиш талваса... Балки, бу бир оз муболаға, маҳобат деб ўйларсиз. Аммо эътибор қилинг: бу гаплар янги партия раиси муовини Юрий Ковалёв номидан расмий тарзда айтиляпти... Демак, шамол бўлмаса, теракнинг барги қимирламайди...

Хўш, Ўзбекистонда коммунистик партияни тиклаш кимга керак бўлиб қолди? Ва бу қандай якун-оқибатларга олиб боради? Бу — икки карра икки тўртдек аён гап. Ўрганган кўнгил ўртанса қўймас, деб бекорга айтишмайди. Баъзи бировлар бир асрдан ортиқ давом этган чексиз ҳукмронликни қўмсаб қолишганга ўхшайди. Ўзимиздан чиққан айрим гумашталар эса «хизмат»га ҳозир-нозир. Уларга ҳокимият тегса, бас, юрт, миллат деган тушунчалар икки пул... Уларга мустақиллигимиз — шунчаки сароб-мас, қонли сароб!..

Ўзбекистонда коммунистик партияни тиклашдан мақсад — КПССни тиклаш, КПССни тиклашдан мақсад — Совет Иттифоқини тиклаш эканлиги бугун кўпчиликка равшан-аён гап. Ер юзида «ёвузлик салтанати» деб ном олган Совет Иттифоқининг тикланиши билан эса истиқлолимизнинг умри тугайди, миллий давлатимизнинг кули кўкка совурилади... Биз эса бўйнига яна қуллик бўйинтуруғини илган «совет халқи»га, аниқроғи, пахта қулларига айланамиз — қоламиз... Худо кўрсатмасин!

Биз олтмиш йил «оқ аждаҳо» домида, етмиш беш йил «қизил аждаҳо» комида яшадик. Етар, бас! Энди ҳур бўлиб, мустақил бўлиб, башар авлодидек эркин ҳаёт кечиришни истаймиз. Қафасдан бўшаган ҳар қуш қайтиб ўзини солурми? — дейди халқимиз. Яна темир қафасга тушишни истамаймиз. Йиллар бўйи еримизни топташгани, тарихимизни булғашгани, динимизни ҳақоратлашгани, тилимизни ўлимга ҳукм этишгани оз эканми? Халқимизнинг бошига солган чексиз офат-фалокатлар, мислсиз қирғин-қабоҳатлар учун КПСС ва унинг гумашталари ҳали тарих олдида, авлодлар олдида жавоб беражак!

Биз, Ўзбекистон ёзувчилари, олий мажлисимиз, парламентимизга мурожаат этиб, янги тузилаётган коммунистик партияни қонундан ташқари деб эълон этишни талаб қиламиз. Дунё билиб қўйсин, мустақил Ўзбекистонда коммунистик васвасага йўл йўқ!..

Миллий мустақиллик — биз учун буюк саодат. Миллий мустақиллик — халқимиз учун ҳаёт-мамот масаласи. Шунинг учун биз, ёзувчилар Президентимиз сабот ва қатъият билан амалга ошираётган миллий мустақиллик сиёсатини қизғин қўллаб-қувватлаймиз.

Ҳамма масалада муроса-мадора қилиш мумкин. Аммо миллий мустақиллик масаласида чекиниш, ён бериш, муроса-мадора қилиш — жиноят. Бас, баъзи бировлар бугун коммунистик партияни қайта тиклашга уриниб, миллий мустақиллигимизга хавф солаётган экан, биз, ижодкорлар, бунга бефарқ қараб туролмаймиз, уларнинг хатти-ҳаракатларини кескин қоралаймиз. Ундайларга бизнинг сафимизда ўрин йўқ...

Илгари КПСС сафида турган кўплаб ҳалол инсонлар эндиликда ҳақ-ҳақиқат йўлини танлаб олдилар. Ўйлаймизки, юқоридаги кирдикорларга улар муносиб баҳо беражаклар...

Яшасин миллий истиқлол!
Яшасин Мустақил Ўзбекистон!
Яшасин Тинчлик, Дўстлик ва ҳамкорлик!

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ КОТИБИЯТИ.
1992 йил 26 октябрь.

«ЭКОСАН» — НАЖОТКОР КУЧ

УЗОҚ йиллар давомида экологияда эътиборсизлик туфайли табиий муҳит бузилиб, унинг инсон саломатлигига хавфи тобора ортиб бормоқда. Бу борада қилинаётган амалий ишлар ҳали кўнгилдагидек самара бераётгани йўқ.

Чунки ҳозирги иқтисодий тақчилликлар ўз таъсирини кўрсатаяпти. «Ҳар ким ўз бошига тушган қорни ўзи курайди» деган гап бор. Шу сабабли икки дарё оралиғида жойлашган жумҳуриятимиз экологияси ва аҳоли соғлиғини мустаҳкамлаш соҳасидаги мураккаб ишга Президентимиз Ислом Каримов шахсан жон куйдириб, нажоткор ташкилот — «Экосан» жамғармасини тузиш билан бу борада олға силжиш мумкинлигини таъкидлаган эди.

Экология ва грекча «санос» — саломатлик сўзлари бирикмасидан ташкил топган «экосан» сўзи жамғарма фаолиятининг аниқ мақсадини акс эттиради.

Кенг дастур асосида иш олиб боришни режалаштирган жамғарма ниятлари жаҳондаги кўплаб экология ва саломатлик учун курашувчи ташкилотлар мақсадлари билан уйғунлашиб кетади. Қатор илмий тадқиқотлар, социологик таҳлил, тиббиёт соҳасидаги изланишлар, табиий муҳитни асрашга кўмаклашувчи технология ва техникалар борасида узоқ даврларга мўлжалланган лойиҳа ва тадбирлар тузилиб, шу кунларда улар амалга оширилмоқда. Дастурда Орол муаммоси, Соғлом турмуш тарзи, «Тоза сув» дастури корхоналар чиқиндиларини зарарсизлантириш каби масалалар бор. Гўдаклар ва болалар соғлиғини сақлаш, уларни жисмоний баркамол қилиб вояга етказиш «Экосан» жамғармаси диққат марказида.

Жамғарма аъзолари жумҳурият Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитети, турли институтлар ва ташкилотлар билан ҳамкорликда амалга оширишни мўлжаллаётган ишлар кўлами катта.

Янгича иқтисодий муносабатлар унинг иш юритиш улар фаолиятига таъсир қилмай қолмади. Шу сабабли улар фақат мурувват кўрсатилиб, ёрдам берилишига тикилиб ўтирмаслик учун қатор ишлаб чиқариш кучларига эга бўлишга интилмоқдалар. Ахир катта минтақа муҳити ва халқи соғлиғига мадад бўлиш учун кураш бошлаган ташкилотнинг бели бақувват бўлиши лозим-да. Болалар муассасаларига ёрдам бериш, ногиронлар учун махсус аравачалар, протезлар етказиб бериш, даволаш масканлари қуришга эътибор қаратилмоқда. Қариялар, уруш ва меҳнат ногиронларига ҳам ёрдам қўлини чўзиш режалаштирилди. Табиий офат рўй берган минтақалар аҳолисига мадад кўрсатилади.

«Экосан» жамғармаси аъзолари чет эллардаги инсон саломатлиги ва экология учун курашувчи маслакдошлар иш тажрибасини ўрганишга ҳам катта қизиқиш билан қараяптилар. Уларни ўз дастурлари билан таништириб, биргаликда изланмоқдалар. Бу соҳада катта муваффақиятларга эришган Америка Қўшма Штатлари, Ҳиндистон, Покистон, Индонезия ва Швеция давлатлари ташкилотлари раҳбарлари билан учрашувлар бўлиб ўтди. Унда жаҳонда ва хусусан Ўзбекистонда инсон саломатлиги ва экологияда вужудга келган аҳвол ҳақида фикр юритилди, кучларни бирлаштириб, инсонпарварлик ҳаракатини янада кучайтириш хусусида аниқ тўхтамга келдилар. Шу туфайли мазкур давлатларда ҳам «Экосан» жамғармасининг бўлимларини очишга келишилди.

Маъмур НАЗАР,
«Халқ сўзи» мухбири.

РУБЛЬ ҲАМЛАСИ КУЧЛИМИ?

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА

24 октябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасида йиғилиш бўлиб ўтди. Уни Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Абдулҳошим Муталов бошқарди.

Йиғилишда купонларнинг ички бозорни ҳимоя қилишдаги муҳим роли, «рубль» ҳамласи, товар-маҳсулотларни республикадан четга олиб чиқиб кетишга чек қўйиш, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва уларнинг сифатини яхшилаш масалалари муҳокама қилинди.

Шу масалалар юзасидан «Ўзбексавдо» уюшмаси ва «Ўзбекбирлашув» тизимларида амалга оширилаётган ишлар юзасидан ахборотлар тингланди.

Йиғилишда таъкидландики, республикамизда жорий этилган купон яхши самара бермоқда. Келтирилаётган моллар ана шу купонлар билан асосан жумҳуриятимиз аҳолиси томонидан харид қилинмоқда.

Сўнгги пайтда «Ўзбексавдо» ва «Ўзбекбирлашув» тизимлари корхоналари ва ташкилотларида халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш бирмунча кўпайди. Аммо аҳолининг истеъмол молларига бўлган эҳтиёжини қондириш учун ҳали кўп тадбирлар амалга оширилиши лозим. Бу борада янги кичик корхоналар айниқса қўл келмоқда.

Чой, буғдой, ун, ўсимлик мойи каби ўзимизда ҳам тақчил бўлган маҳсулотларнинг четга чиқиб кетиши тўхтамаётгани сабабли ҳокимларнинг шу соҳага жавобгар муовинларига, мутасадди ташкилотлар раҳбарларига бундай ҳолларга зудлик билан чек қўйиш тадбирларини кўриш топширилди.

«Рубль»дан воз кечган давлатлардан Ўзбекистонга кўплаб қоғоз пул — келмоқда. Бу эса республикамиз иқтисодиётига катта зарар етказмоқда. У бозорларимизда нарх-навонинг кўтарилиб кетишига олиб келаётир. Шу сабабли республика ҳуқуқ-тартибот органларидан «рубль» ҳамласига қарши чоралар кўриш талаб қилинди.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг муовинлари иштирок этдилар.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг матбуот маркази

ЖУМҲУРИЯТДА БИРИНЧИ

Ғузор тумани заршунослари пахта тайёрлаш йиллик режасини жумҳуриятда биринчи бўлиб бажардилар. Қабул пунктларига 30 минг тонна юқори нав хом ашё етказиб берилди. Унинг қарийб 70 фоизи машиналар ёрдамида йиғиштириб олинди.

Меҳнат муваффақиятига, айниқса, Майна Ҳасанова номли давлат хўжалиги пахтакорлари муносиб ҳисса қўшдилар. Улар қисқа муддат мобайнида режага қўшимча 400 тонна «оқ олтин» топширдилар. Механизаторлар баҳсида Зикрилло Қўлдошев ва Жума Очиловга ҳеч ким бас кела олмади. Уларнинг ҳар бири бугунгача бункерлардан 125 тоннадан дурдона тўкди. Насиба Ҳаққулова, Клара Суюнова, Гулноз Мустанова ва Фазилат Ашурова каби чеварлар эса мавсум бошидан буён 7 тоннадан хирмон уйишди.

СУРАТДА: Майна Ҳасанова номли давлат хўжалиги раҳбари Ҳалим Соатов 2-агроучастка бошқарувчиси Нурилло Одинаевга совға топширмоқда.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат (ЎзА).

РАҲБАРЛИК ТАШАББУСКОРЛИК ДЕГАНИ

«ШУ ЮРТГА ХИЗМАТ ҚИЛАЙ»

«Синовдан ўтказаяпмиз, бир келиб кетинг», дейишди пойтахт соғлиқни сақлаш Бош бошқармасидан қўнғироқ қилишиб. Бордим, синов жараёнида иштирок этдим. Доришунослару шифокорлар комиссия саволларига ҳеч иккиланмай жавоб беришаяпти.

Бирпасда 10 киши синовдан ўтди. Кимгадир олий ва кимгадир 1-тоифа унвони насиб этди. Сўнг комиссия раиси, вазир ўринбосари, соғлиқни сақлаш Бош бошқармасининг бошлиғи Қулаҳмад РИЗАЕВдан бу тадбирнинг ўзига хос жиҳатлари ҳақида сўрадим.

— 35 йилдан шу соҳада ишлайман, — деди у. — Бундай тадбирни эса фақат кейинги уч йилдан буён ўтказаяпмиз ва 9000 нафар ҳамшира, 4000 нафар шифокорни синовдан ўтказдик. Бу йил эса 800 киши ўтади. Олий тоифа олган шифокорнинг ойлигига тахминан 600 сўм, 1-тоифалиларникига эса 500 сўм қўшилади. Шу боис талабгорнинг ўзи синовдан ўтишга интилади. Бироқ унинг синовга келиши учун бош доктори ва бош мутахассиси тавсия бериши лозим. Ва у ўз соҳасида камида беш йил намунали ишлаган бўлса, яна яхши. Кўрдингиз, биз синов чоғида маҳаллаю ҳудудларга, палатага бириктирилган шифокорларга енгиллик бераяпмиз. Чунки очиқ эътироф этиш керак, уларнинг иши жуда масъулиятли, мушкул. Лекин бошқармамиз муассасаларида 152000 киши ишлаётган бўлсада, норозилик йўқ. Бўлишиям мумкин эмас. Президентимизга раҳмат, у киши кейинги пайтда бизга беқиёс ёрдам бердилар. Ҳозир ҳамшираларимиз 3000-3500 сўм, айрим реанимацияда ишловчи шифокорларимиз эса 10000 сўмгача ойлик олишаяпти. Президент Фармони билан шифокорларга уйларини хусусийлаштириш бепул бўлаяпти.

— Қулаҳмад ака, синовдан муваффақият билан ўтган шифокорлардан таништирсангиз.

— Марҳамат, чақиришим мумкин. Бир гаплашинг.

Бош раҳбар назарига тушган йигит Ибн Сино мавзесидаги 40-поликлиникага қарашли 3-участка шифокори Мухтор Қосимов экан.

— Ўн йилдан ошдики, шу соҳадаман, — деди у. — Очиғи, илгари бошқармага келишдан ҳамма қўрқарди. Энди эса...

Изоҳга ҳожат йўқ. Чамаси, бугунча мен қизиқадиган гап қолмади. Шаҳар 15-шифохонасидан қайтаётиб кўнгилдан юқоридаги фикр ўтди.

Абдунаби ЭРГАШ ўғли,
ўз мухбиримиз.

ОБУНА—93

ТЎЁНАГА—«ХАЛҚ СЎЗИ»

ИЗБОСКАНЛИК Толибжон Умаров билан Маъмиржон Ҳамдамовларнинг қўшни қишлоқлик дўсти тўй қилди. Икки улфат дўконга кирдию, тўёна олгани ўйланиб қолишди. Нарх-наво осмонда, қўлга илингудек буюм чўнтакни чақади. Узоқ мулоҳазадан сўнг қатъий қарорга келишди. Алоқа бўлимида ҳужжатларни расмийлаштиргач тўйхонага бордилар. Тўйбошига эса тўёна сифатида «Халқ сўзи»нинг бир йиллик обуна қоғозини тутқазишди.

Ф. ШОДМОНАЛИЕВ.

Конституция лойиҳаси·
УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИДА

ДЕМОКРАТИЯ УЧУН КЕНГ ЙЎЛ

Конституция лойиҳасининг асосий хусусиятларидан бири мустақил Ўзбекистоннинг давлат суверенитети ва халқ ҳокимиятчилигининг эълон қилинишида деб ҳисоблайман. Демак, эндиликда демократияга кенг йўл очилаётир.

Маълумки давлат суверенитети, бу фақат давлатга мансуб бўлиб халқ иродасини ифода этади, унинг манфаатларига хизмат қилади. Шунинг учун лойиҳада халқ суверен давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаи эканлиги баён этилади. У ўз ҳокимиятини ҳам бевосита, вакиллик идоралари тизими орқали амалга оширади. Шунинг учун Ўзбекистон тўла давлат ҳокимиятига эга, ўзининг миллий давлат ва маъмурий-ҳудудий тузилишини, ҳокимият ва бошқарув идоралари тизимини мустақил белгилайди. Конституция лойиҳасида Ўзбекистон Республикаси давлат идораларининг тизими ҳокимиятни қонун чиқарувчи, ижроия ва суд ҳокимиятига ажратиш тартиби асосида қурилиши баён этилади. Яъни янги Конституция қабул қилингач, Ўзбекистон давлат ҳокимиятининг тизими ҳокимиятни қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига тақсимланиши принципига асосланади. Бу катта янгиликдир.

Ушбу ҳужжат қабул қилингач республикада суд ҳокимияти қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятлардан мустақил ҳолда иш юрита бошлайди. Сўнгра Конституциявий суд, Олий суд, Олий хўжалик суди бўлади. Суд ҳокимиятлари 10 йил муддатга сайланади. Аммо вилоят судлари масаласига бошқача ёндашилган. Тошкент шаҳар суди, район, шаҳар ва хўжалик судлари нимагадир 5 йил муддатга тайинланади, деб кўрсатилган. Менимча муддатдан қатъий назар булар ҳам сайланмоғи мақсадга мувофиқдир. Чунки судъяларнинг барчаси ҳам мустақилдирлар. Фақат улар қонунга бўйсунадилар. Шунинг учун уларни сайлаш тўғри бўлади, деб ҳисоблайман.

Илгари халқ маслаҳатчилари ҳам 5 йилга сайланишар эди. Лойиҳада халқ маслаҳатчилари тўғрисида негадир ҳеч нима дейилмаган. Унда Президент «вилоят, район, шаҳар ва хўжалик судларининг судьяларини тайинлайди ва лавозимидан озод этади» деб кўрсатилган. Бу масалани чуқур, ҳар томонлама ўйлаб кўриш керак. Балки илгариги ҳолатни кучда қолдириш мақсадга мувофиқдир.

Янги Конституция лойиҳаси бўйича қонунларнинг аниқ ва бир хилда бажарилиши устидан олий назорат олиб бориш республика прокуратураси зиммасига юклатилган. Бу фаолият ҳар қандай давлат органлари, жамоат бирлашмалари ва мансабдор шахслардан мустақил ҳолда, фақат қонунга бўйсунган ҳолда амалга оширилиши лозим. Кўриб турибсизки, қонуннинг нуфузи ортиб бормоқда. Бу тушунарли, албатта. Мақсадимиз ҳуқуқий давлатни барпо этишдир.

Энди суд ҳокимияти давлат ҳокимиятидан, сиёсий партиялардан, жамоат бирлашмаларидан мустақил ҳолда иш юритади, энди Конституциявий суднинг раиси ва аъзолари депутат бўла олмайдилар, айни бир пайтда бошқа давлат органларининг таркибига киришлари ҳам мумкин эмас. Бу тартиб Олий суд ва Олий хўжалик суди раислари ва аъзолари учун ҳам татбиқ этилади.

Судьялар, шу жумладан район судьялари сиёсий партиялар ва ҳаракатларнинг аъзоси бўлишлари ва ҳақ тўланадиган бирон-бир бошқа лавозимни эгаллашлари мумкин эмас. Энди суд ишини юритишнинг ҳар қандай босқичида малакали юридик ёрдам олиш ҳуқуқи кафолатланади. Прокурорлар ўз ваколатлари мобайнида сиёсий партияларга ва сиёсий мақсадларни кўзловчи бошқа жамоат бирлашмаларига аъзоликни тўхтатиб туришлари лозим. Лойиҳада бу масала қатъий қилиб қўйилган. Бу ҳолат ҳам айни муддаодир.

О. АЗИМОВ,
ҳуқуқшунослик фанлари номзоди.

• *Туркия жумҳурияти эълон қилинган кун арафасида*

«ЯҚИН ШАРҚ ЙЎЛБАРСИ»

Бизда Туркия модели ва Ўзбекистон нима учун уни танлагани ҳақида жуда кўп ёзилди. Лекин у қандай йўл, унинг ютуқ ва камчиликлари нималардан иборат эканлиги кенг оммага етарлича талқин қилингани йўқ. Қолаверса, тан олиш керак, бизнинг ҳали жаҳон сиёсати ва иқтисоди билан боғлиқ билимларимизни мукаммал деб бўлмайди. Чунки дунё эшиклари биз учун шу вақтгача тақа-тақ берк эди.

Тарих фанлари доктори, профессор, айни пайтда Ўзбекистон ва Туркия дўстлик жамияти вице президенти Анвар ҚОСИМОВ иш фаолиятининг талай қисми Туркия жумҳурияти билан боғлиқ. У киши 1970-80 йилларда собиқ СССРнинг Туркиядаги элчихонасида бош котиб ҳамда маслаҳатчи вазифаларида хизмат қилди. Бу Туркия жумҳуриятининг шу йиллардаги тараққиёт жараёни у кишининг шундоқ кўзи ўнгида кечди деган гапдир. Туркия жумҳуриятининг ташкил топган куни муносабати билан биз у кишидан бу ҳамдўст мамлакат ҳақидаги таассуротларини газетхонлар билан ўртоқлашишни илтимос қилдик.

Республикамизда юз бераётган сиёсий вазият ҳамда иқтисодий ислоҳотларни кўздан кечирар эканман, Туркияда ишлаган кезларим ва у ерда рўй берган ижтимоий-иқтисодий бўҳронлар бот-бот кўз олдимга келаверади. Чунки Туркия 1970-80 йиллар орасида ўзига хос қатор хусусиятлари бўлишига қарамай Ўзбекистон бугун қайси даражада турган бўлса, қарийб ўшандай аҳволда эди. Шундаями, «Ислом Каримов ислоҳотлари» агар шундай давом этаверса, яқин келажак ичида ижобий натижалар беришига ҳамда Ўзбекистонни дунё саҳнасига олиб чиқишига менда шак-шубҳа қолмайди.

Кексаларнинг кетаяпсанми, бот-бот ён-верингг, орқа-олдингга ҳам қарагин, деган маслаҳатларини кўп эшитганмиз. Мадомики, шундай экан, бизни биринчилардан бўлиб тан олган ва қийин шароитда ёрдам қўлини чўзаётган Туркия жумҳурияти тараққиёти йўлига яна бир бор назар ташлаш биз учун асло зарар қилмайди деб ўйлаймиз.

80-чи йилларнинг бошида пайдо бўлган ва ўтган давр мобайнида катта муваффақият қозонган Туркия иқтисодий тараққиёт стратегияси, халқаро меҳнат тақсимотининг афзалликларидан фаол фойдаланиш ҳамда жаҳон бозорига дадил кириб боришга асосланганлиги билан алоҳида ажралиб туради.

Бу стратегия Сулаймон Демерел бошлиқ Туркия ҳукумати томонидан 1980 йил 24 январь куни эълон қилинган барқарорлаштириш дастури қабул қилинганидан кейин бошланган. Мазкур дастур Туркия Президенти, ўша пайтда иқтисодий масалалар бўйича давлат маслаҳатчиси бўлган Турғут Ўзол раҳбарлигида Халқаро Валюта Фондининг тавсияси асосида ишлаб чиқилган эди.

Дастурда тез вақт ичида Туркия саноатининг моддий техника асосини қайта қуриш ва янгилаш энг муҳим вазифа ҳисобланади. Унда илк босқичдаги барча тўсиқ ва камчиликларига қарамай ишлаб чиқарилган молларнинг рақобат қобилиятини ошириш асосий мақсад қилиб қўйилган. Туркия моделининг яна бир хусусияти шундаки, бир томондан экспорт учун маҳсулот чиқараётган хусусий корхоналарнинг оёққа туришига ёрдам берилган бўлса, иккинчи томондан ички бозор учун мўлжалланган давлат корхоналари фаолияти маълум маънода чегаралангандир. Натижада кам фойда келтирадиган ёки зарарга ишлайдиган давлат корхоналарининг аҳволи мураккаблашиб қолди. Уларнинг бир қисми йирик хусусий фирма филиаллари ва цехларга айланган бўлса, иккинчи қисми ишчи кучини қисқартириш ҳамда янги техника-технологияни қўллаш йўли билан меҳнат унумини оширишга мажбур бўлдилар. Давлат томонидан иқтисодий ташкилотларга имтиёзли қарз ва ёрдам пули бериш, уларнинг маҳсулотларига юқорироқ баҳо қўйиш аста-секин тўхтатилди. Кредит (қарз) бериш ва инвестициянинг ўсишини барқарорлаштириш мақсадида чет капитали фаол жалб қилинди. Қисқа муддат (80-чи йиллар) ичида биргина солиқ коэффициентига деярли 300 марта тузатиш киритилди. Масалан, 1984 йилда ишлаб чиқарилган маҳсулотга «қўшилган қиймат солиғи» жорий қилинган бўлса, бир вақтнинг ўзида ҳукумат таклифига биноан экспорт учун маҳсулот ишлаб чиқарадиган корхона ва шахслар учун олинган солиқни қайтариб бериш ҳақида қонун қабул қилинди. Ундан ташқари воситали солиқ ҳам амал қиларди. Бу солиқ асосан давлат ва йирик (биринчи галда экспорт учун маҳсулот чиқарувчи) корхоналар эгалари жамғармасининг ўсишига ёрдам берди.

Ҳар қандай очиқ миллий иқтисодни тараққий эттиришнинг зарур шартларидан бири ёлланма меҳнат бозорининг вужудга келиши билан боғлиқ бўлади. Туркияда қишлоқ хўжалигини механизациялаш жараёни 50-йилларда бошланган эди. Унинг дастлабки босқичи деҳқонлар (асосан ижарага ер олиб ишловчилар)ни қишлоқдан сиқиб чиқариш билан якунланган. Бу бир томондан қишлоқ аҳолисининг шаҳарга кетиши натижасида аграр секторни янгилашга зарур шароит туғдирган бўлса, иккинчи томондан саноатни арзон ишчи кучи билан таъминлади. Шаҳар аҳолиси сони тез кўпайди ва саноат молларини истеъмол қилиш ўсди. Саноатнинг мураккаблашиши ўз навбатида малакали ишчи кучига бўлган талабни оширди. Бу тақчиллик 70-йиллардаёқ кўп соҳаларда ўз «мева»сини бера бошлади. Янги фан-техника ютуқларини жорий этиш ҳамда корхоналарга раҳбарликнинг янги усулларидан фойдаланиш эҳтиёжи ҳукуматдан тезда малакали техник мутахассислар ва менеджерлар тайёрлаш чораларини кўришни талаб қилди.

Янги давлат сиёсатининг қарор топишида айниқса маҳаллий фирмалар билан ҳамкорлик қиладиган чет эл компанияларига имтиёзлар бериш ҳақидаги қонун катта рол ўйнайди. Чунки бу чоралар чет эл капиталининг Туркияга киришига яхши шароит туғдирди. Натижада халқ хўжалигининг ҳамма тармоқлари ривожланди. Фойдадан чет элга юборишни чегаралаш ҳақида аввал қабул қилинган қонун ва қарорлар бекор қилинди. Айни бир пайтда ҳукумат чет эл капитали билан ҳамкорлик қиладиган, замонавий техника ва технологиядан фойдаланган, корхона ишини ташкил этиш ва идора қилишнинг янги усулларини киритган фирмаларга ёрдам қилишга кафолат берди. Жумладан, «очиқ зоналар» вужудга келди. Чет эл ва маҳаллий капитал билан бир қаторда давлат капитали иштирок этган аралаш компаниялар ҳам имтиёз олди. Туркия фирмалари АҚШ, Япония, Саудия Арабистони, Қувайт, Ливия каби саноати тараққий этган ва этаётган мамлакатлар корпорациялари билан қўшма корхоналар ташкил этишни кенг миқёсда олиб борди. Туркия ва ундан ташқарида ишловчи бир неча транснационал бирлашмалар пайдо бўлди. Импортни қарор топтириш стратегиясидан экспортга қаратилган хўжалик тараққиёти моделига ўтиш ҳаммадан олдин ташқи савдонинг ўсишида яққол кўринди. Масалан, 1979 йилда ташқи савдо 7,3 миллиард долларни ташкил этган бўлса, 1987 йилда 24,8 миллиард долларга етди. Натижада, Туркиянинг ташқи улиши 1980-87 йилларда 0,24 фоиздан 0,71 фоизгача, деярли 3 марта ўсди. Ташқи савдо обороти суръати бўйича саккиз йил ичида Туркия Шарқий-Жанубий ҳудудда жойлашган қатор индустриал давлатлардан ўзиб кетди. Агар 1979 йилда ташқарига чиқарилган моллар ичида саноат моллари 40,16 фоизни ташкил этган бўлса, 1987 йилда 81,8 фоизга етди. Унинг атиги 3-4 фоизи хом ашё эди, холос.

Ютуқлар билан бирга, шубҳасиз жуда кўп қийинчиликлар ҳам рўй берди. 80-йилларда пулнинг қадрсизланиши ҳар бир йил ҳисобига ўртача 40 фоизни ташкил этди. Баҳолар шиддат билан кўтарилди. Масалан, 1980 йилдан 1986 йилгача биринчи зарур истеъмол моллари ва хизмат кўрсатиш баҳолари (нон 7,2 баравар, картошка 4 баравар, қўй гўшти 6 баравар, шаҳар транспортида юриш баҳоси 13,6 баравар) ўсди. Шу йилларда бир ишчининг иш ҳақи 8,2, ялпи миллий маҳсулот эса 7,3 баравар ортди. Мулкий тенгсизлик кучайди. Масалан, агар 1978 йилда аҳолининг 10 фоиз бой қисми, 10 фоиз камбағал қисмига нисбатан 42 баравар кўпроқ даромад қилган бўлса, 1983-йилга келиб, бу кўрсаткич яна беш маротаба кўпайди. Унинг миқдори йил ўтган сайин ошиб бораверди. Баҳо ва даромад динамикасини таққослаб Туркия жамияти қутбланиши ҳамда оилада боқимандалар сонининг кўпайганлигини эътиборга олсак, Туркия аҳолиси асосий қисмининг ҳаёт даражаси шу давр ичида яхшиланмади, деган хулосага келиш мумкин. Устига устак ишсизлик муаммоси кучайди. 1985 йилга келиб ишсизлар сони 3 миллион кишига етди. Ўша даврда ЕИҲ (Европа Иқтисодий Ҳамжамияти) учун ҳисобот тайёрлаган бир гуруҳ иқтисодчиларнинг ҳисоблашлари бўйича агар ЕИҲда ўртача яшовчининг қобилиятини 100 фоиз десак, Туркияда бу кўрсаткич атиги 34 фоизни ташкил этган.

Жамиятнинг иккинчи қисмига тегишли муаммолари ҳам бисёр эди: айрим ишбилармонларнинг бойиши чайқовчилик ва ғайри қонуний усулларга асосланган эди. Бир қанча хусусий корхона эгалари омонат қўйиш фоизи билан қарз бериш фоизи орасидаги фарқдан фойдаланиб, пул айлантириш муаммоларини кескин кучайтирдилар. (Бундай йўл билан топилган пулларни Туркияда «дангаса пуллар» деб аташади). Бу эса уларга қисқа муддатда жуда катта бойлик орттиришга имкон берди.

Шу ўринда ташқи савдо балансси яъни четга чиқарилган ва четдан келтирилган молларнинг бир-бирига нисбатига боғлиқ муаммолар ҳақида тўхталмасликнинг иложи йўқ, деб ўйлаймиз. Чунки 80 йилларда экспортга қаратилган иқтисодий сиёсат кутилганига қарши ташқи савдода дефицит (зиён)-ни камайтиришни таъминлай олмаганлигини албатта ҳисобга олиш даркор. Агар бу зиён 1979 йилда 2,8 миллиард 800 миллион долларни ташкил этган бўлса, 1987 йилга келиб 4 миллиардга етди. Фақат саккиз йил (1980-1988) ичида чет эллардан мол келтириш четга мол ёки капитал чиқаришга нисбатан 30,5 миллиард долларга ошди. Бу пулнинг асосий қисми ЕИҲ мамлакатлари билан савдо-сотиқ қилиш натижасида пайдо бўлди. Издан чиққан ташқи савдо балансини тузатишга на жаҳон бозорида нефт баҳосининг пасайиши, на саноат моллари экспорти миқдорининг оширилиши ёрдам бера олди.

Шу йилларда чет давлатлардан олинган қарзлар вазиятни янада ўзгартириб юборди. Туркия олган қарзлар 1980 йилда 20 миллиард 900 миллион доллар бўлган бўлса, 1988 йилда 39 миллиард долларга етган эди. 1990 йилда умумий ташқи қарз бўйича Туркия дунёда еттинчи ўринда (Бразилия, Мексика, Аргентина, Венесуэлла, Филиппин ҳамда Негериядан сўнг) турарди.

Чет эллик сармоядорлар қарз бериш ёки қўшма корхоналар тузишда Туркия пули — лиранинг ҳақиқий қийматини белгилаш шартини қўядилар. Бундай йўл Туркия учун ҳар томонлама қулай эди: бир томондан жаҳон бозоридаги мавқеини мустаҳкамласа, иккинчи томондан Туркия ўз пулини бошқа давлатлар пули билан алмаштириш ҳуқуқига эга бўлган эди. Аммо бу бирданига бўлгани йўқ. Даставвал лиранинг баҳоси кескин пасайди. 80-йиллар бошида 1 доллар 56 лирага алмаштирилган бўлса, 1988 йилда эса у 1536 лирага тенг бўлиб қолди. Қисқаси миллий пул қадри шу йилларда 27 марта тушиб кетди.

80-йиллар ана шундай хусусиятлари билан бўлса-да Туркия тарихида алоҳида ўрин эгаллайди. Шу даврнинг яна бир ўзига хос хусусияти шундаки, юқорида тилга олинган соҳалар билан бир қаторда Туркия ҳарбий саноати қуввати ҳам бир хил ўса бошлади.

Туркияликлар 1995 йилгача Италиянинг 1970 йилдаги тараққиёт даражасига етишни режалаштирган бўлса, 80-йилларда Узоқ Шарқ индустриал мамлакатларини «қувлаб» ўтишни ният қилишган эди. Ҳозирги шиорлари ҳам чакки эмас: XXI аср Японияси бўлишдир. Мутахассисларнинг фикрича Туркия «Яқин Шарқ йўлбарси» номини олиш учун барча имкониятларга эга.

Туркия қолоқ аграр мамлакатдан саноати анча тараққий этган аграр-индустриал мамлакатга айланди.

Хулоса қилиб айтганда, Туркия тараққиёт йўли барча ютуқ ва камчиликлари билан Ўрта Осиё ҳудудида вужудга келган мустақил давлатларнинг ривожланишида катта аҳамиятга эга бўлади. Чунки бозор иқтисодига ўтиш жараёнида бундай давлатларнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёт тажрибаси билан фаол танишиш ва ундан унумли фойдаланиш ҳар доим муваффақиятлар гарови бўлиб қолган.

Анвар ҚОСИМОВ,
тарих фанлари доктори, профессор.

МАЖБУРИЙ ЧОРАЛАР

ТОЖИКИСТОНДАГИ мураккаб ижтимоий-сиёсий вазиятни ҳисобга олган ҳолда Хўжанд шаҳар ижроия қўмитаси махсус қарор қабул қилди. Унда шаҳар аҳолиси осойишталигини сақлаш йўлида бир қатор чоралар белгиланган.

Қарорга кўра шаҳар ички ишлар бўлимига уюшган жиноятчиликка қарши курашни кучайтириш, паспорт режимидаги қоида бузишлар олдини олиш топширилди. Энди Хўжанд маҳаллалари ва кўчаларида тартибни сақлаш учун ишчи дружиналари кўпайтирилади. Қарорнинг яна бир эътиборли томони шундаки, масъул шахслар зиммасига қиш фасли учун аҳолини зарур озиқ-овқат билан таъминлаш ҳам юклатилган.

Ўринбой УСМОН,
«Халқ сўзи» мухбири.

ХУШХАБАРЛАР

ҚАДРИЯТ ҚАДР ТОПДИ

УРГАНЧ пойафзал фабрикасида 1500 га яқин киши ишлайди. Корхона маъмурияти жамоанинг хоҳиш-иродаси ва шу ердаги соғломлаштириш маркази бош шифокори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган тиббиёт ходими Эгамберган Искандаровнинг тавсиясига биноан савоб ишга қўл урди. Диндор ишчи-хизматчилар учун шинам намозхона ташкил этилди. Бу ерда диний расм-русумларни бажо келтириш учун ҳамма қулайликлар бор. Намоз фарзини адо этувчилар қўшимча танаффус вақтлари ҳам белгиланди.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЕРҚЎРҒОН ТИЛСИМИ ЕЧИЛМОҚДА

Қадимий Ерқўрғон шаҳри харобаларида не-не сир-синоатлар яширинган.

Бир гуруҳ олмониялик археолог олимлар Буюк Ипак йўли бўйлаб қилаётган сафари давомида Қашқадарё вилоятида ҳам бўлишди. Улар қадимий Ерқўрғон шаҳри харобалари ва бошқа археологик иншоотларни бориб кўришди. Келажакда археологик қазишларни ҳамкорликда олиб бориш ҳақидаги келишувлар имзоланди. Аҳдлашувга кўра немис олимлари яқин келажакда вилоятда олиб бориладиган қазишмаларда фаол иштирок этадилар.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Иқтисодиёт чорраҳаларида*

«БОЙ ОДАМЛАРСИЗ БОЙ ДАВЛАТ БЎЛМАЙДИ»

Ўзбекистон Республикаси Президентининг шу йил 3 сентябридаги Фармонига биноан Маҳаллий саноат вазирлиги тугатилиб, унинг негизида «Маҳаллий саноат» корпорацияси ташкил этилди. Вазирликнинг вилоятлардаги бошқармалари эса Саноат-савдо концернига айлантирилди. Шу муносабат билан мухбиримиз Тошкент вилояти Саноат-савдо концерни раиси Л. АКБАРОВА билан суҳбатлашди:

— Лазиза опа, кейинги пайтларда бошқарма, корхона ва ташкилотларнинг номлари ўзгармоқда. Лекин ҳамма жойда ҳам бу ташқи ўзгариш сифатга таъсир этаётгани йўқ...

— Нимага ишора қилаётганингизни тушундим, «Ном ўзгарди, моҳият-чи?», демоқчисиз-да. Жамиятда юз бераётган туб бурилишлар иқтисодиётнинг бозор муносабатларига ўтиши аниқ режалар асосида ишлашимизни талаб қилмоқда. Аввал давлат хазинасидан олинадиган маблағ эвазига яшаш ташаббускорликнинг мавжуд қирраларини бўғиб келарди. Энди эса бошқача сиёсат ҳукмрон. Ўзинг учун ўзинг қайғурмасанг, рақобат гирдобида абгор бўлишинг турган гап. Концерн ўз таркибидаги корхона ва ташкилотларнинг мустақил хўжалик юритишида, ўз-ўзини молиявий таъминлаши ва қаражатларини ўзи қоплашида мулкни марказлашган ҳолда бошқаришни тартибга солиб туради.

Бундай ишлаб чиқариш бўлган омил — биринчидан, усулига ўтишимизга туртки ҳукуматнинг корхоналарни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисидаги ҳужжатлари бўлса, кейингиси ишлаб чиқариш корхоналаримизда ўтказилган тажрибаларнинг кўнгилдагидек натижаси бўлди. Масалан, Паркент тикув фабрикаси ижарага ўтиши билан ишлаб чиқариш маҳсулдорлиги уч баробар ошди ва социал-маиший масалалар ҳам осонгина ҳал этилди.

— Кимга аза, кимга тўй деганларидек, ишлаб чиқаришнинг бундай усулига ўтиш кўпгина ходим ва ишчиларни ишсиз қолдириб, сарсонгарчиликка сабаб бўлмайдими?

— Мен «бўлса бўлар», деб ҳам жавоб беришим мумкин эди. Чунки ишсиз қолган фуқаролар билан шуғулланадиган махсус ташкилотлар, меҳнат биржалари фаолият кўрсатиб турибди. Бизнинг асосий мақсадимиз эса кам ишчи кучи сарфлаган ҳолда кўпроқ самарадорликка эришиш. Лекин кечагина корхоналаримиз кунига яраб турган ишчи-ходимларни бугун кўчага ҳайдаш инсофдан эмас. Шу нуқтаи-назардан ишчилар оммасига қийин бўлмаслиги учун маълум режалар тузганмиз. Меҳнаткашлар ҳуқуқини ҳимоя қилиш, лозим бўлган ҳолларда ишчиларни касблари бўйича қайта тайёрлаш ва янги иш жойларини ташкил этиш хусусида аниқ дастур мавжуд. Бу ҳақда қоидалар мажмуи (устав)да ҳам бир қатор йўл-йўриқлар тилга олинган. Концерн малака ва иқтисодий таълимни мувофиқлаштирган ҳолда ходимлар тайёрлаш ва қайта тайёрлашнинг ягона тизимини ташкил қилиш, ўқув комбинатлари, курслар ва илғор тажриба мактабларини тузиш каби тармоқларни бошқаришни ҳам ўз зиммасига олади.

— Бу ишлар учун концерн идорасининг катта маблағ захираси бўлиши керак, албатта.

— Ҳа, шубҳасиз. Юқорида Концерн идораси иш фаолияти билан алоқадор айрим тармоқларни санаб ўтдим. Унга савдони ривожлантириш, чет эл билан алоқа қилиш, валюта операциялари, турли жамиятлар тузиш, тажриба конструкторлик ишларини тарғиб қилиш, четга маҳсулот чиқариш каби асосий юмушларни ҳам қўшиш керак. Бу борада концернимиз «Совлс» фирмаси билан тузган шартномадир. Мазкур ҳужжатга биноан Қуйи Чирчиқ ишлаб чиқариш корхонаси жамоаси уларнинг технологияси асосида «Туркистон» номли гилам тўқишни йўлга қўяди. Яна бир ишимиз эса Ўртачирчиқ тикув фабрикаси негизида «Сянбей» Хитой — Ўзбекистон қўшма корхонасини қўшишдир. (Натижа ҳақида эса кейинроқ гаплашамиз). Бундай ишлар бевосита Концернинг саъй-ҳаракати билан амалга оширилади ва шулар эвазига ишлаб чиқариш корхоналари раҳбарлари билан хўжалик шартномалари тузилади. Унда корхоналарнинг йиллик даромадларидан (бу ҳақда келишиб олинган) 7 фоиз миқдорида концерн ҳисобига ўтказилиши кўзда тутилган. Бу тартибни 1993 йилнинг 1 январидан киритиш таклиф этилади.

— Тушунарли, лекин иқтисодиётимизнинг қолоқлиги бугуннинг гапи эмас. Уни олдинроқ даволашнинг ҳам иложи бор эди.

— Тўғри, аммо бунинг учун энг муҳим омил — имконият берилиши керак эди. Бизни шу «қўли калталик» ўз исканжасида сиқиб келди. Иқтисодиёт янги жараённинг юз очиши, саноат корпорациясининг вужудга келиши пешқадам ташаббусларга кенг йўл очмоқда. Мақсад — бойиш. Концернимиз бойиса, ишчи-ю хизматчиларимиз фаровон турмуш кечиради. Бу эса, томчида қуёш акс этганидек, мамлакатимизнинг тўкинчиликка эришиш йўлидаги саъй-ҳаракатларига катта далда бўлиб қўшилади. Корпорациямиз раиси доимо бир гапни такрорлаб айтадилар: «Бой одамларсиз бой давлат бўлмайди. Бунга эса унча узоқ эмас». Мен ҳам бу фикрга қўшиламан. Тўлиқ бозор муносабатларига асосланувчи ривожланган жамият қуриш мураккаб ва узоқ давом этадиган жараён. Ҳатто иқтисодиётнинг юқори даражасига кўтарилган давлатларда ҳам ўтиш даври узил-кесил сўнгги нуқтасига етган эмас. Демак, унга босқичма-босқич эришилади. Ҳали СССР деган буюк империя парчаланмасдан туриб, бозор иқтисодиётига ўтишнинг бир неча усуллари ишлаб чиқилган эди. Лекин янги тизимнинг йиллар мобайнида жаҳон саҳнида синовдан ўтган афзалликларини аввало ўзимизга сингдиришимиз лозим. Ҳаётга татбиқ қилинадиган барча бошқа унсурлар кишиларни ижтимоий ҳимоя қилишдан кейинги ўринда туради.

Суҳбатдош:
Пўлат ЖОЗИЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

АНДИЖОН ВИЛОЯТИ. Булоқбоши пиллакашлик фабрикасида 1200 киши ишлайди. Маъмурият бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида ишчи-хизматчиларнинг унумли меҳнат қилишлари учун зарур шарт-шароитларни яратиш, ижтимоий муҳофаза этиш тўғрисида тинмай жон куйдирмоқда. Хусусан, қисқа муддат мобайнида 190 ўринли болалар боғчаси, 48 хонадонли уй-жой қурилиб, фойдаланишга топширилди. Иш ҳақи эса оширилди. Натижада корхонада маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми ҳам тобора кўпаяётир.

СУРАТЛАРДА: 1. Илғор ишчи Тўлғоной Исмоилова. 2. Саралаш цехида. 3. Фабрика бош биносининг умумий кўриниши.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган суратлар.

• Ўзбекистон—ватаним маним

ТОШКЕНТ САМОЛЁТЛАРИ ДУНЁ БОЗОРИДА

РАҚОБАТЛАШАДИГАН ДАВР КЕЛАДИ

Шаҳар ичра шаҳар... Бу ибора янгилик эмас. Лекин унинг мазмуни, моҳиятига тушуниб-тушунмай ишлатаверар эканмиз. Аслида, бундай манзараю мутаносиблик кўпроқ эртакларда бўлади. Лекин бу сафар ҳақиқий шаҳар ичра шаҳарни ҳаётда кўрдим. Ва ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, собиқ СССР ҳудудида бунақаси бошқа йўқ.

Суҳбатдошларимиздан бири: «Бу ер ўзи мустақил давлат», — деди ҳазил аралаш. Рад этиб бўлмайди: тўрт томони мустаҳкам замонавий деворлар билан ўралган... Ичкарига кириш осонмас. Қирқ мингга яқин ишчи-хизматчи шу ерда ишлашади. Уларнинг ҳар бири оиласида ўртача бештадан одам бўлса, демак, икки юз минг аҳолининг ризқ-насибаси шу улкан даргоҳ билан боғланган. Кенг, текис йўлларида машиналар... Ўз ҳудудидаю ташқарида 40 та ошхонаси, маданият саройи, 40 та боғчаси, стадиони, тўртта пансионати, 40 та ётоқхонаси... бор. Булар — янгилик эмас. Лекин Тошкент шаҳрининг кафтида улкан майдонни эгаллаб ётган бу саноат гиганти — Чкалов номидаги самолётсозлик ишлаб чиқариш бирлашмаси таркибидаги заводлар, корхоналарда жойлашган энг замонавий ишлаб чиқариш воситалари ҳар қандай давлатда ҳам (ҳатто энг тараққий этган!) учрайвермайди. Бу ерда амалга оширилаётган вазифаларни. уддалаш ҳар кимгаям насиб этавермайди. Ва янада муҳими: мана шундай ишлаб чиқариш «паҳлавони»га эга бўлишни тараққий этган давлатларнинг ҳаммасиям орзулаши табиий, лекин унга эришмоқ — тарихий воқеа.

1941 йил қишида Москва яқинидаги Химки шаҳридан кўчириб келинган, кичик-кичик мослаштирилган биноларда иш бошлаган завод — эндиликда бирлашма, ўтган йили ярим асрлик тўйини нишонлади. Тантанада фахрланиб айтиш мумкин бўлган исму шарифлар, далилу рақамлар беҳисоб. Ўтган давр мобайнида Тошкент самолётсозларининг қўлидан «ЛИ-2»дан тортиб азамат «ИЛ-114» само лочинларигача «жон олиб» кўкка парвоз қилди. Айни кунда айрим техник қисмлардаги жузъий камчиликларни ҳисобга олмаганда, самолётларимиз дунёдаги машҳур фирмалар маҳсулотларидан қолишмайди.

Ватан, Ватан деб кўкрагингга урмоқ бошқа-ю, унинг бағридаги халқ бойликларини кўриб, ҳис этиб, дил-дилингдан фахрланмоқ туйғуси бошқача! Тошкент самолётсозлик ишлаб чиқариш бирлашмасининг у бошидан қарасанг бу ёғи кўринмайдиган, кучли, замонавий техника воситалари ўрнатилган баланд биноларда жойлашган заводларини айланаркан, беихтиёр, тўлқинланиб кетасан. Шу пайтгача республикамиз собиқ марказ нашрларида асосан пахтаю қишлоқ хўжалиги юрти деб талқин қилинди. Ҳолбуки...

— Бирлашма — Ўзбекистоннинг фахри, — деб сўзини бошлади бирлашма фаоллари билан амалий мулоқотда Республика Давлат котиби Раҳим Ражабов. — Бу ерда дунёдаги жуда кўп йирик фирмаларнинг вакиллари бўлганларида, ҳайратдан оғизларини очиб қолганлар. Мустақиллик боис энди жаҳондаги энг машҳур самолётсозлар билан рақобатбоп самолётлар ишлаб чиқариш вақти келди.

Бирлашмада ҳозирги замоннинг «Мария» ва «Руслан» каби энг қудратли ҳаво лочинлари учун қанотлар ясалади ва улар улкан самолёт устига ортилиб, Украинага олиб кетилади. Шу йилнинг 7 августида биринчи «ИЛ-114» самолёти ҳавога учди. Бу ишни давом эттириш, давр талабига кўра «ИЛ-114» ишлаб чиқаришни тобора кўпайтиришга эришмоқ зарур. Чунки ҳозиргача маҳаллий ҳаво йўлларида асосан хизматда бўлган «АН-24» ва «ЯК-40» самолётлари ишлаб чиқаришдан олинган.

Хамир учидан патир, деганларидек, мен бирлашма қудрати, имкониятлари ҳақидаги айрим маълумотларнигина қайд этдим, холос. Унинг аҳамияти, бугунимизу келажак тараққиётимиздаги ўрни ҳақида жуда узоқ сўзлаш мумкин. Бир ибора билан айтганда, иқтисодий, илмий-техникавий, ҳарбий, маданий-маиший... хуллас, ҳамма соҳадаги мустақиллигимизнинг мустаҳкамлигида Тошкент самолётсозлик ишлаб чиқариш бирлашмасининг аҳамияти беқиёсдир.

Ўзбекистон оғир саноатининг тоғи деб аташ мумкин бўлган бу бирлашма айни кунда қатор муаммоларга дуч келди.

Дарвоқе, шу ўринда қайд этмоқчиманки, Ўзбекистонда ярим асрдан буён мавжуд бўлган бу корхонанинг номидан бошқа ҳеч нарсани билмасдик ҳисоб. Ютуқлари, ички сирлари, фойдаю даромадларининг-ку... ҳузурини фақат қизил марказ кўрди...

Юрагимда ғурур қад тиклай бошлайди — XX асрнинг энг тезкор, одамлар узоғини яқин қиладиган темирқанот лочинлари менинг диёримда тайёрланади. Ва энди улардан келган даромад ўзбек юртининг фуқароларига хизмат қилади.

Аввалгилардан яна фарқлироқ, юқорида айтганим — янги давр ва шароит боис юзага келган айрим қийинчиликлар, бирлашма муаммолари ҳақида ҳам ҳукуматимиз халққа ошкор айтмоқда.

Бу ерга чет давлатлардаги 1800 та заводдан эҳтиёт қисмлар, зарур маҳсулотлар келтирилади. Бошқа жойдан оддий ғалтак ип келтириш ҳам осон бўлмай қолган айни кунда самолётсозларнинг иқтисодий алоқалари нақадар оғир кечаётганлигини ҳис қилиш мумкин. Бунинг устига...

— Эҳтиёт қисмлари учун Россия корхоналарига банк орқали ўтказаётган маблағимиз вақтида эгасига етмаяпти, — дейди бирлашма бош директори Василий Николаевич Журавлев. — Масалан, ҳозир 1,5 миллиард сўм ўтказган пулимизни қаердадир ушлаб туришиби, биз зарур қисмларни ололмаяпмиз. Шунингдек, маҳсулотимиз баҳоси юқори, унга харидор топилиши ҳам айни кунда мушкулроқ...

Яна бир муаммо — кейинги йилларда бирлашмадан саккиз мингга яқин ишчи-хизматчи бўшаб кетди. Эҳтиёт қисмлар, зарур хом ашёлар бор имкониятларни сарфлаб топиб келинса-да, ишловчилар етишмай қолди. Шу соҳанинг энг билимдон, ноёб мутахассислари — инженер, усталарига эҳтиёж кучли.

Кимлар бу муаммони Тожикистондаги воқеалар боис русийзабон юртдошларимизнинг бобо юртларига жўнаб кетиши кўпайганлиги билан; кимлар ўзбек тилига Давлат мақоми берилганлиги билан; ва ҳаттоки кўча-кўйда, бозорда бўладиган гап-сўзлар билан боғлайдиганлар ҳам бор. Лекин мазкур чигалнинг тугуни ҳам қарийб эллик йил давомида тугилган.

Яқин-яқингача бирлашма ишчи-хизматчиларининг 90 фоизи русийзабон халқлар вакилларидан, ўн фоизигина бошқа миллат вакилларидан иборат эди. Маҳаллий миллат вакилларидан бу корхона учун кадрлар тайёрлашга билиб-билмайми ёки атайлабданми эътибор берилмади. Оқибати — юқорида айтилди. Ҳозир кечаги яраларни тирнашдан фойда йўқ, эртанги кунни ўйлаш, демакки, бирлашмани юқори малакали ишчи-хизматчилар билан таъминлаш керак.

— Яқинда Бекободда бўлдим, — дея сўз бошлади Ўзбекистон халқ ёзувчиси, Республика Олий Кенгашининг Миллатлараро муносабатлар, тил ва маданият масалалари бўйича комитет раиси Пиримқул Қодиров. — У ердаги металлургия заводи билан неча ўн йиллардан буён яқиндан танишман. Энг оғир иш жараёнларида меҳнат қилиб келаётган ўзбек биродарларимиз, уларнинг сафига қўшилаётган ёшлар кўп. Нима учун самолётсозликни ҳам ана шунай оға-иниларимизга ўргатиш мумкин эмас? Холбуки, ёш йигитлар орасида ўзига муносиб иш тополмаганлар кўп. Бирлашманинг ўзида икки тилда ўқитиб кадрлар тайёрласа бўларди, ҳалиям кечмас. Бу — бир масала. Яна бир гап: айрим ўртоқлар бозор, магазин, кўча-куйидаги ўзаро муомала пайтида келиб чиққан кўнгилсизликлардан ижтимоий муаммо ясашлари унча тўғри эмас. Хоҳлаймизми, йўқми, ўзбек тили Давлат тили бўлиши табиий. Наҳотки, уч йил мобайнида кундалик ҳаётда ишлатиладиган айрим сўзларни ўрганиб олиш шунча қийин бўлса! Меҳнатларининг самараси осмонга парвоз қилаётган одамларнинг маънавияти ҳам майда икир-чикирлардан юксак туришига ишонаман. Бундан ташқари, инсоннинг қонида, руҳида Ватан ва унга интилиш туйғуси борки, агар виждон шунга даъват этса, ҳеч ким рад этолмайди. Фақат ўз соҳасининг фидойи кишилари ўрниларига муносиб шогирдлар тайёрлайдилар... Шу ўринда ҳар биримиз жиддий ўйлаб кўришга арзийдиган қадриятимиз бор: қадим-қадимдан ўзбеклар муомала маданияти жуда юксак халқ сифатида ҳам машҳур.

Ўзга тилни билмоқ — маънавий юксаклик белгиси. Қишлоқларимизда маҳалла аҳли билан чатишиб кетган, ўзга миллат вакили эканлиги одамларнинг эсига ҳам келмайдиган, тўю маъракаларимизга камарбаста ҳамюртларимиз қанчадан-қанча! Лекин пойтахт ҳаёт тарзи, тилга бирёқлама муносабат, адолатсиз сиёсат оқибатида ўз халқимиз орасида ҳам она тилимиз қадри тушиб кетганлиги — бугун тан олинган ҳақиқат. Шундай даврда кўчада ассалому алайкум дея олмагани (ҳар кимнинг виждонига ҳавола), бир буюмнинг нархини ўзбекча сўрашни билмагани кабилар учун ҳамюртларни камситиш, заҳарли киноялар қилиш одобдан эмас. Тарих ғилдираги олға юраверади — энди тилимизнинг мавқеи, обрўси юксалаверади ва буни охир-оқибатда ҳамма-ҳамма англаб етиши ҳам истисносиз ҳақиқатдир.

Амалий учрашувда иштирок этган Тошкент Техника Дорилфунуни ректори Оқил Умрзоқович Салимов ҳам самолётсозлик факультетида лаёқатли ёшлардан шу соҳанинг энг билимдон мутахассисларини тайёрлаш йўлида амалга ошираётган ишлар, ўзгаришлар, режалар, айрим масалалар ҳақида тўхталди.

Туғилиб ўсган, жону дил ришталарининг пайванд бўлган юртдан кўнгил узмоқ осонми? Бирлашманинг мажлислар залига йиғилган фаоллари гапларида, савол, таклиф-мулоҳазалари моҳиятида ана шу боғлиқликни ҳис этасан.

— Фарзандларимиз келажаги ҳақида ўйлаймиз,— деб сўз бошлади мутахассислардан бири. — Ҳозир рус мактабларида ўзбек тили ўқитилса-да, таълим сифати жуда паст. Айрим мактабларда ўзбек тили дарслари умуман ўқитилмайди.

Бу фикрга аксарият —руслар ҳам, ўзбеклар ҳам қўшилдилар. Демак, маориф вазирлиги масалани жиддий ўйлаб кўрмоғи зарур.

Кейинги икки йил мобайнида кенг тарғибот ишлари олиб борилгани оқибатида бўшаб қолган ўринларга олти мингдан зиёд ёшлар ишга қабул қилинди. Лекин уларнинг кўпчилигига касб сирларини ўргатиш керак. Бирлашмада ўзбек миллатига мансуб ишчи-хизматчилар нисбати 25 фоизга етди...

— Ёшларнинг шу ерда касб ўрганиб, ҳаётларини соҳамиз билан боғлашлари учун имкониятлар яратаяпмиз, рағбатлантираяпмиз, — деди бирлашма касаба уюшмаси раиси Рустам Абдураззоқов. —Бизда меҳнат жараёнлари масъулиятли, мураккаб. Шу боис ёшларга бир йилгача ярим норма иш топширилади, лекин ойлик маош анча орттириб тўланади. Умуман, бизда маош яхши — ўртача олти ярим минг сўмни ташкил қилади. Дам олиш пансионатларимизга бериладиган йўлланма баҳосининг 80 фоизини касаба уюшмаси тўлайди. Ошхоналаримизда овқатлар сифатли, арзон.

Бирлашма муаммоларини ўрганиш ва уларга кўмак бериш ниятида Президентимиз ташаббуси билан Республика Бош вазири ўринбосари А. Н. Возненко раҳбарлигида тузилган ишчи комиссия аъзолари: Республика Давлат котиби Раҳим Ражабов, ҳурматли ёзувчи, халқ ноиби Пиримқул Қодиров, Олий Кенгашнинг ошкоралик комитети раиси, Ўзбекистон халқ шоири Эркин Воҳидовларнинг самолётсозлар билан учрашувлари, фикр олишувлар, савол-жавоблари ўта самимий, бир-бирига ишонч руҳи билан ўтди. Ҳамма кўнглини очди ва бу дил изҳорларини бир-бирига боғлаган ришта — улуғ мақсад — жонажон Ўзбекистонимизнинг иқтисодий қудрати ҳақида жонкуярлик эди...

...Бирлашманинг 84-йиғув цехидаги манзара ҳеч кўз ўнгимдан кетмайди: Улкан «ИЛ-76» самолёти қарийб йиғилиб тайёр ҳолга келиб қолганди. Самолёт мағрур кўксини кериб, азамат қанотларини ёйиб парвозга шайланаяпти. У — мустақил Ўзбекистоннинг қудрату имкониятлари рамзи. Шундай самолётлар сафи узилмасин, янги-янгилари билан тўлаверсин. Ва халқимизни кўнгил ва келажак манзилларига элтаверсин.

Шунинг учун ҳам бу бетимсол саноат гиганти — Тошкент самолётсозлик ишлаб чиқариш бирлашмасининг ҳар бир ишчи-хизматчиси меҳнати, ҳурмати, қадри эъзозга лойиқ.

Муҳтарама УЛУҒ.

Электр жиҳозларини йиғув бригадаси бошлиғи П. Серебряков (чапда) билан ишчи Ю. Смагин. Мана бизнинг самолётларимиз!

Р. ШАРИПОВ олган суратлар.

ШОЛИ МЎЛ БЎЛАДИ

Гуруч — озиқ-овқатлар ичида тўйимли ва қимматли неъматга айлангани кўпчиликка маълум, унга нисбатан танқислик сезилаётгани ҳам ҳеч кимга сир эмас. Аммо, бу хосиятли неъмат унадиган пайкаллар Хоразмда сероб.

Вилоят деҳқонлари бу йил давлат жамғармасига 77 минг тонна шоли топшириш, ҳосилдорликни гектарига 41,6 центнерга етказиш ниятида меҳнат қилаяптилар. Ҳозир пахтакорлар билан бир қаторда шоликорлар ҳаётида ҳам долзарб дамлар давом этаяпти. Ўрим-йиғим авжида. 20 октябргача бўлган маълумотларга қараганда, мавжуд 26 минг гектар майдондаги шолининг 17 минг гектардан зиёди ўриб олинди. Давлатга сотилган ҳосил 50 минг тоннадан ошди. Ҳар бир пайкал мўлжалдагидан мўлроқ ҳосил бераяпти. Режа маррасига етиб келаётган хўжаликлар сони ҳам ортмоқда. Янгибозор туманидаги «Амударё» давлат хўжалиги шоликорлари давлат режасини вилоятда биринчи бўлиб уддалашга муваффақ бўлдилар. Яна далалардан икки минг тоннага яқин ҳосил йиғиб олинади. Султон Болтаев, Рўзимбой Бобожонов, Ботир Нуруллаев, Мақсуд Оқмуродов раҳбарлик қилаётган бригадалар ҳар гектарига 45—50 центнер дон йиғиштириб олишга муваффақ бўлаяптилар.

Дон — Ўзбекистон иқтисодий мустақиллигининг энг муҳим воситаларидан бири. Унга бўлган талаб эса пахтага бўлган эҳтиёждан асло кам эмас. Бу ҳолат Хоразм воҳаси, қолаверса бутун Ўзбекистонда шоличилик истиқболига кенг йўл очилиши зарурлигини тақозо этади.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Мулоҳаза

ЎЗБОШИМЧАЛИККА ЙЎЛ ҚЎЙИЛМАЙДИ

ПАРТИЯЛАР ВА ЖАМОАТ ТАШКИЛОТЛАРИ: ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА УЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ МАВҚЕИ ҚАНДАЙ

УЗБЕКИСТОН Республикаси Конституцияси лойиҳасига жамоат бирлашмалари фаолиятига бағишланган махсус бўлим киритилганлиги қувонарли ҳолдир.

Бир қатор бандларда партияларнинг фаолияти ва уларнинг ҳокимият муассасалари билан ўзаро муносабатларини ҳуқуқий жиҳатдан муқоясалаб туриш назарда тутилган. Давлатни бошқариш ишида партияларнинг ўрни қандай бўлиши лозим? Ўз мавқеларининг ҳуқуқий томондан мустаҳкамланиши оқибатида мазкур партияларнинг манфаатлари қай тариқа кафолатланади? Мухбиримиз шу каби саволларга жавоб беришни Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирининг ўринбосари, ҳуқуқшунослик фанлари номзоди Мурод Маликович Ҳакимовдан илтимос қилди.

— Мурод Маликович, жамоат ташкилотлари, партиялар фаолиятларини муқоясалаб туришга қаратилган қонунларнинг пайдо бўлиши республикамиз қонунчилигида янги ҳодисадир. Тараққий этган демократик мамлакатлар алоҳида партиялар ҳамда партиявий бирлашмаларнинг фаолият кўрсатишлари учун ҳуқуқий асос яратилганми? Унинг тарихи қаерга бориб тақалади?

— Бевосита партияларга таааллуқли бўлган дастлабди қонунлар 19 асрнинг иккинчи ярмида хорижий мамлакатларда вужудга келди. Масалан, Германияда 1878 йили социалистларга қарши қаратилган қонун қабул қиилинди. 19 асрнинг охири ва 20 аср бошларида АҚШнинг баъзи штатларида партияларнинг сайловларда қатнашиши билан боғлиқ бўлган айрим масалаларга ойдинлик киритиш учун қонунлар эълон қилиб турилган.

Турли партияларнинг мавқеи АҚШда биринчилар қаторида конституцияда белгилаб қўйилган. Иккинчи жаҳон урушининг бошларига келиб деярли барча штатлар қонунлари партияларнинг фаолиятини у ёки бу даражада изга солиб турган. Умуман оладиган бўлсак, бу каби қонунлар хорижий мамлакатларда иккинчи жаҳон урушидан кейин янада кенг тарқалди. Сиёсий партиялар ҳақидаги қоидалар ГФР, Италия, Франция, Швеция, Греция, Португалия ва Испания сингари қатор мамлакатларнинг Асосий қонунларидан жой олди.

Кейинги йилларда эса умумий йўналишдаги партиялар хусусида қонунлар қабул қилиш оммалашиб бормоқда. Уларда партияларни маблағ билан таъминлашдан ташқари яна бир қатор муҳим масалалар ўз аксини топаётир. Қолаверса, деярли барча мамлакатлар сайлов қонунларида партияларнинг сайловда иштирок қилишларига оид қарорлар мавжуд.

— Хорижий мамлакатлардаги партиялар тузиш ва уларни рўйхатга олиш тартиби ҳақида муфассал сўзлаб берсангиз. Бу масалалар қонунчиликда аксини топганми!

— Партиялар тузишни ҳуқуқий муқоясалаб (назорат) туриш нуқтаи назаридан мамлакатларни уч гуруҳга ажратиш мумкин. Биринчи гуруҳдаги мамлакатларда партия тузиш тартиби ҳуқуқий жиҳатдан умуман назорат қилинмайди, партия тузиш эркин бирлашув асосида амалга оширилади: ўзини ўзи «партия» деб эълон қилиши ҳамон ўша партия бор деб саналади. Булар сирасига Буюк Британия ва Австрия сингари тараққий топган йирик мамлакатлар киради. Аммо бу каби либерал анъаналарга амал қилувчи давлатлар сони тобора камайиб бормоқда.

Иккинчи гуруҳга қонунчилиги партияларнинг қайсидир бир давлат муассасасида расмий равишда рўйхатдан ўтишини талаб қилмайдиган мамлакатлар киради. Шундай бўлса-да, қатъий белгилаб қўйилган ҳужжатларни махсус муассасаларга тақдим этган ҳолдагина ташкилот партия мавқеига эга бўлади. Масалан, Германияда партиялар ўз дастурлари, устави ҳамда бошқарув органлари ҳақидаги маълумотни федерал сайлов ҳайъатининг раисига тақдим этишлари шарт.

Қонунларида партиянинг рўйхатдан ўтиши шарт қилиб қўйилган мамлакатлар учинчи гуруҳни ташкил қилади. Уларда турли давлат муассасаларига рўйхатга олиш ваколати берилган. Испания, Италия, Францияда бу иш ички ишлар вазирликлари зиммасига юклатилган. Бельгия ва Нидерландияда — Адлия вазирлиги, АҚШнинг қатор штатларида шу штатларнинг давлат котиблари, яна бир қанча давлатларда эса бу иш билан суд органлари шуғулланадилар.

— Мурод Маликович, партиянинг тузилиши ва фаолияти билан боғлиқ бирор-бир чеклаш ёки тақиқлар ҳам мавжудми! Сўз давлатнинг партия ички ишларига аралашув тартиби ҳақида боряпти.

— Дастлаб партияларнинг тузилиши ҳақида гапирсак. Кўплаб мамлакатлар қонунларида партияларнинг тузилиши демократик принциплар асосига қурилмоғи лозимлиги кўрсатиб ўтилган. Партияга аъзолар қабул қилиш жараёнида миллий, жинсий ҳамда ирқий чекланишлар истисно қилиниши, партия ҳаётига оид асосий масалалар барча аъзолар йиғинида ҳал этилмоғи керак. Шунингдек, партия қабул қилаётган асосий ҳужжатлар, раҳбарият аъзолари, молиявий манбалар ҳамда маблағларнинг қай йўсинда сарф этилаётганлиги мунтазам равишда халққа эълон қилиб турилиши лозим. Тақиқларга келсак, улар қатъий ва лўнда шаклда ифода қилинган. Мавжуд тузумни зўравонлик воситасида ағдариб ташлашга ҳамда ҳарбийлашган ташкилотлар тузишга даъват этиш қатъиян тақиқланган. Масалан, Италия ва Португалия конституцияларида фашистик ташкилотларнинг мавжуд бўлишига йўл қўймаслик алоҳида уқдириб ўтилган. Коммунистик партияларнинг қонуний йўл билан ман этилганига эса кўплаб мисоллар келтириш мумкин. АҚШнинг 12 штатида ҳаракатда бўлган қонунлар Компартиянинг сайловларда иштирок этишини тақиқлайди.

Германия, Испания, Франция, Португалия, Бразилия сингари қатор мамлакатларда партиялар давлат томонидан мажбуран тарқатиб юборилиши мумкин. Бу ҳақдаги қарор муайян суд органлари ёки махсус суд томонидан чиқарилади. Бу каби қарорлар одатда қонунни, жамоат тартиби ҳамда аҳлоқ-одоб қоидаларини бузиш, давлат тузилмаларини барбод қилиш сингари сабабларга асосланиб қабул қилинади. Партиялар ҳақидаги қонун мавжуд бўлган деярли барча мамлакатларда партияларнинг ташкилий қурилиши, тузилиши, таркиби ва партия органларининг ўзаро алоқадорлик муносабатлари масаласи, батафсил ва қатъий назорат қилинади. Бошқача қилиб айтганда, давлат партияларнинг ички ишларига тўғридан-тўғри аралашади. Хорижий мамлакатларда фаолият кўрсатаётган партиялар ўз мавқеларини ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамлаш ишига тобора катта қизиқиш билан қараётганликларига эътиборингизни қаратмоқчиман. Бундан ташқари, қонунчилик сиёсий партиялар фаолиятига эътиборни кучайтирмоқда. Гарчи кўпгина мамлакатлар қонунларида сайловларда иштирок қилиш партия фаолиятининг асосий турларидан бири эканлиги кўрсатиб ўтилган бўлса-да, партияларнинг вазифалари бу билангина чекланмайди. Партиялар ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида халқнинг сиёсий иродасини шакллантиришда, хусусан жамоатчилик фикрини барпо қилиш йўлида таъсир ўтказиш, халқ билан давлат ўртасидаги алоқани таъминлаб туришга кўмаклашиш, фуқаролик ҳис-туйғуларини камол топтиришда ва сиёсий таълимни юксалтиришда иштирок қилиш сингари вазифаларни адо этишга даъват этилган. Қолаверса, ҳаётнинг ўзи қонунчиликка доимо ўзгартиришлар киритиб туради. Буни ҳисобга олмасдан бўлмайди.

Суҳбатдош:
Л. ЭБЕРЗЕНОК.

Она Сайёрамиз омон бўлса бас

ГАЗЕТАЛАР ВА АХБОРОТ АГЕНТЛИКЛАРИ МАТЕРИАЛЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ.

Ё, АЛҲАЗАР!

● Миср тарихидаги энг кучли зилзила содир бўлган «Қора душанба»дан сўнг ўн кун ўтгач, давлат қурбонларни ва иқтисодиётга етказилган зарарни ҳисоблаб улгурмаёқ, чоршанба куни яна ер қимирлади.

Рихтер ўлчови бўйича 4,8 баллга тенг бўлган ер силкиниши ўчоғи Қоҳиранинг жануби-шарқий қисмида жойлашган. Қурбонлар тўғрисида маълумот йўқ. Ё алҳазар бу кўргуликни қайси ўлчов билан ўлчаб бўларкин?

АРМИЯНИ СИЁСИЙ КУРАШГА ТОРТМАНГ

● Польша Республикаси Президенти Лех Валенса мамлакат ҳарбий бошлиқларига мурожаат қилиб, армияни сиёсий курашга тортмасликка даъват этди.

Маълумки, Польшадаги айрим партиялар мамлакатнинг Шимолий Атлантика ҳарбий уюшмасига аъзо бўлиб кириши эҳтимоли борлиги учун бунга қарши тарғибот-ташвиқот ишларини ва ошкора сиёсий курашни бошлаб юбордилар. Ўнг партиялар бу курашда армиянинг иштирок этиши мақсадга мувофиқдир, демоқдалар.

ДЕВОРНИНГ ҲАМ ҚУЛОҒИ БОР

● Шимолий ва Жанубий Корея ўртасидаги сиёсий кескинликни кучайтириб турган Корея Халқ Демократик Республикасининг ядровий қуролланиш дастури яқин ойлар ичида иккинчи даражали минтақавий муаммога айланиши мумкин.

Ренхап ахборот маҳкамасининг хабар қилишига қараганда, Миллий хавфсизликни режалаш маҳкамасининг Жанубий Корея парламенти мудофаа масалалари махсус комиссиясига тақдим этган янги маълумотномасида Шимолий Кореянинг бактериологик ва химиявий ялпи қирғин қуролларини ишлаб чиқараётгани тўғрисида ахборот берилган.

САДДАМНИНГ КУРСИСИ ОМОНАТМИ?

● Бугун Ироқ шимолидаги Арбил шаҳрида мухолифатнинг учинчи умуммиллий конференцияси очилди.

Унда Саддам Ҳусайнни ағдаришга қасд қилган турли жабҳалардан, партиялардан ва ташклотлардан 174 вакил иштирок этмоқда. Рейтер ахборот маҳкамасининг хабар беришича, анжуманда Бағдод ҳукуматини ағдариб ташлаш мақсадида барча мухолиф кучларнинг ягона жабҳаси тузилади.

КОЛЛОР ЖИНОЯТЧИ ЭМАС

● Бразилиянинг ҳокимиятдан четлаштирилган Президенти Фернандо Коллор Олий федерал судга ҳимоя мактуби ёзди.

У ўзига қўйилган порахўрликка дахлдорлик айбномаси юзасидан берилган саволларга ёзма равишда жавоб қайтарди. «Бразил» ахборот маҳкамасининг хабар қилишига қараганда, Фернандо Коллор номидан ҳимоячиси Президент ўзини ҳеч қачон бирор жиноятга бош қўшган ҳисобламайди, деб баёнот берган.

ВАЪДА ҲАМИША ШИРИН БЎЛАДИ

● Исроил ҳукуматининг бошлиғи Ицхак Рабин Америка Қўшма Штатлари президентлигига номзод Билл Клинтондан шахсий мактуб олди, деб хабар қилади «Едиот ахнорот» рўзномаси.

Билл Клинтон сайловда ғалаба қозонгудек бўлса, Исроил ҳукумати бошлиғи билан қизғин ҳамкорлик қилишга ваъда берган, бу ҳамкорлик фойдали, дўстона ва ўта қадрли кечажак, деб умид билдирган. Президентликка номзод Исроил раҳбарининг Яқин Шарқда тинчлик ўрнатиш йўлидаги фаолиятига юксак баҳо берди.

ЯДРОСИЗ ҲАМ ЯШАШ МУМКИНМИ?

● Ҳиндистон Республикаси атом энергияси комиссиясининг собиқ раиси, таниқли ҳинд ядрошунос олими доктор М. Р. Сринивасан «Ҳиндистон ядро қуроли ишлаб чиқариш қувватини сақлаб қолиши шарт, зеро, минтақадаги сиёсий-жўғрофий вазият уни шунга мажбур қилмоқда», деб айтди.

Тамилнад штатининг Ковелонг шаҳрида ўтказилган ҳинд-француз илмий семинарида нутқ сўзларкан, олим «Ҳиндистон хавфсизлиги етарлича таъминланмагани туфайли мамлакатнинг ядровий имкониятини қисқартиришга эҳтиёж йўқ» деган фикрни илгари сурган.

МИЛЛИАРДЕР ВАЗИР

● Ливаннинг энг бадавлат одамларидан бири саналган Рафиқ Ҳаририй мамлакатнинг янги бош вазири этиб тайинланди. Жами бойлиги 3 миллиард доллар деб баҳоланган бу ишбилармон зот сўнгги йилларда фуқаролар уруши оқибатида жиддий зарар кўрган Ливан иқтисодиётини тиклашда фаол иштирок этиб келаяпти.

Ливанликлар ҳукуматга раҳбар этиб тайинланган ишбилармон одам мамлакатни кўп йиллардан бери давом этаётган сиёсий ва иқтисодий таназзулдан олиб чиқишига умид боғламоқдалар. Парламент депутати амин ал-Ҳофизнинг фикрича, «Ливан айнан шундай қатъиятли раҳбарга муҳтож эди», деб хабар қилади Франс пресс ахборот маҳкамасининг мухбири.

БЕКОРЛАРНИ АЙТИБСИЗ, ХОНИМ

● Адольф Гитлернинг ҳаммаслаги ва издоши Бенито Муссолинининг сарвқомат невараси Александра Муссолини «Стампа» рўзномаси мухбири билан суҳбат чоғида «Фашизм таълимотига ва менинг бобомга туҳмат қилишларига чек қўйиш мавриди етди», деб айтди.

Маълумки, бу аёл итальян социал ҳаракати — миллатчи ўнг кучлар томонидан сайланган парламент депутатидир. Умуман олганда, сўнгги пайтларда фашизмнинг жаҳон тарихидаги ва дунё иқтисодиётидаги аҳамиятини қайта таҳлил этиш тарафдори бўлган ҳар хил кучлар анча фаоллашиб қолди, деб ёзади рўзнома.

● Ҳақиқатнинг машаққатли сўқмоқлари

«Табиб табиб эмас, бошидан ўтказган табиб, дейдилар. Янгиликка тўсқинлик қилган, фақат ўзини ўйлайдиганлар жабрини кўп тортдим. 1979 йил май ойида Тошкент тиббиёт институтида электрофарезда мумиёни қўллаб радикулит [бод]ни даволаш тўғрисида диссертация ёқлаган бўлсам-да, у ҳамон тасдиқланмаган. Бунга асосан Москвадаги амалдорлар сабаб бўлишди... Ўзбекистонда алоҳида Олий аттестацион комиссия тузилганини эшитиб, бошим кўкка етди...»

ИБН СИНО, ШУКУР ҚИЛИНГ!

Мен Ленинобод вилояти Хўжанд тумани марказий касалхонасида ишловчи олий даражадаги шифокор Маҳмуджон Мамажоновнинг Ўзбекистон Президенти номига йўллаган хатидан парча келтирдим, холос.

У бундан ўттиз йил олдин тиббиёт институтини битиргач, Хўжанд тумани марказий касалхонасида иш бошлаган, эл назарига тушган. Ёш мутахассис икки йил ишлагач, Тошкентга бориб, малака ошириб қайтди. Сўнг уни мумиё қизиқтириб қолди. Табиблар мумиёни кўпроқ одамнинг синган ва чиққан аъзоларини даволашда қўллашган бўлишса, буюк ибн Сино эса асаб шамоллаши касалликлари муолажасида оғриқли жойларга суртган. Маҳмуджон бурун ишлатилган шифобахш балчиқ ва асалари заҳри ўрнида мумиёни синаб кўрмоқчи бўлди. Чунки таркиби асалари мўми (прополиси) ва заҳри ҳамда, шифобахш балчиқ каби мураккаб... Изланишлар яхши натижа берди. 1972 йилда бу ҳақдаги илмий мақоласи Тожикистонда босилди. Худди шу йили Маҳмуджон Тошкент давлат тиб институти асаб касалликлари кафедраси мудири, профессор Наби Мажидов билан маслаҳатлашди. Мумиё билан ўзи қаттиқ қизиққан олим оддий қишлоқ шифокорига илмий тадқиқот олиб бориш учун етарли шарт-шароит яратиб берди.

М. Мамажонов 1979 йили Тошкент тиб институтида номзодлик диссертациясини муваффақиятли ҳимоя қилди 17 олимдан 16 нафарининг ишига юқори баҳо бериб якдил тасдиқлашди. Масалан, профессор Евдокия Васильевна Лузина сўзга чиқиб, бундай усул дунёда биринчи бўлиб Совет Иттифоқида ўзбек доктори Маҳмуджон Мамажонов томонидан ишлаб чиқилди, бу билан фахрланса арзийди, деди.Ҳимоя зали қарсакка кўмилиб кетди..

Лекин ҳали... ҳали кўплар адолат маркази деб ишониб юрган Москвада тадқиқотчи шифокорни ғалати ҳангомалар кутиб турарди.

Ўша 1979 йилнинг охирида Мамажоновни Москвага ВАК эксперт кенгашига чақиришди. Қирққа яқин академик, профессорлар ҳузурида диссертация қайтадан ёқланди. Ҳимоядан сўнг кенгашга раислик қилган академик И. Ф. Комаров бу иш иккита диссертацияга тўғри келади, деди. Диссертацияни осмонга кўтарди ва... аёвсиз ташлаб юборди: **«Афсуски, уни тасдиқлашга иложимиз йўқ, чунки мумиё билан даволашга фармакология комитети ижозат берган эмас, шунинг учун сиз бориб ишингизни давом эттираверинг, рухсат бўлди дегунча, биз сизга хабар берамиз ва дипломингизни олиб кетасиз».**

Мамажонов: Майли, балки мумиёга махсус рухсат керакдир, лекин даволаш усулига нима дейсиз, дея саволни кўндаланг қўйди.

Комаров бир зум ўйланиб турди-да, барибир ишингизнинг мўмиёга боғлиқ томони бор, биз фармакомитетдан қўрқамиз, деди ошкора!

Содда қишлоқ йигити кимсан машҳур академикнинг гапига лаққа ишонди-да, Москвадан қачон хабар келаркин, дея ишини давом эттираверди, қанчадан-қанча беморни ўз усули билан даволади, янгиликни бошқа ҳамкасблари ҳам қўллай бошлади. Лекин ҳамон орадан йил ўтди ҳамки, Москвадан дарак йўқ эди. Ниҳоят, ҳақиқатни топиб беради, деб у «Правда» газетасига мурожаат қилди. «Ҳақиқат»чилар хатни ВАКка йўллашди. У ёқдан Мамажоновга ғалати жавоб келди. Хатнинг қисқача мазмунини айтадиган бўлсак, тадқиқотчи — шифокорга 29 ноябрда ўзининг иштирокида илмий иш кўриб чиқилиб, маъқуллагани аммо 26 декабрь куни у бекор қилингани айтилганди. Кейинги гаплар бундан ҳам ажаброқ: «Сиз бир ярим ой орасида шикоят қилишингиз мумкин эди, энди вақт ўтди».

Буниси неча пулдан тушди, дейдиган одам йўқ. Кейин ҳам ўша битта гапни такрорлайверишди: «Вақтида шикоят қилишингиз зарур эди!»...

Маҳмуджон адолат сўраб нуфузли газеталардан тортиб КПСС XXVII съездигача, СССР Олий Кенгаши, шифокорлар қурултойигача юздан ортиқ хат ёзди... Раҳбарлар алмашаверади: Брежнев, Андропов, Черненко, Горбачев — ҳаммасига мурожаат қилди. Гарчи хатлар турли олий ташкилотларга юборилса-да, совуқ жавоб, нуқул СССР Вазирлар Кенгаши ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясидан келарди. Фақат илмий ишга нисбатан эмас, балки бод азобини тортиб юрган минглаб кишилар тақдирига шафқат қилмаган жавоблар...

Холбуки, ўша 1981 йилдаёқ (исташса!) Фармакология комитетининг рухсатини олиб боришлари мумкин экан. Мана исботи:

«Тожикистон медицина институти илмий ишлар проректори профессор М. Ғ. Ғуломовга.

Фармакология комитети синов тадқиқотлари ўтказиш учун... мумиёдан ҳам фойдаланиш учун фармакология комитетининг рухсати зарур эмаслигини билдиради.

Раиснинг биринчи муовини Г. А. Ульянова, 7 июль, 1981 йил».

Мақсади фақат эзгу — беморлар дардига даво топиш бўлган шифокор гоҳ куйди, гоҳ кулди. Лекин ишини қатъий давом эттираверди. Профессор Наби Мажидов раҳбарлигида битта монография 3 та методик қўлланма нашр эттирди. Ўзбекистон, Тожикистон, Украина жумҳуриятларидаги, шунингдек, собиқ марказдаги журналларда, илмий тўпламларда ўнлаб мақолалари босилди. Олимнинг илмий иши расман тасдиқланмаса-да, ундан қўлланиш доираси амалда кенгайиб бораверади. Ҳозир дунёнинг ҳамма давлатларида мумиёли электрофарез усулида турли хил касалликлар даволанмоқда, чунки мумиё тери остининг айни носоғ жойига тез таъсир кўрсатади. Яна муҳими, бу усулда даволашнинг ҳеч қандай зарари йўқ.

1991 йили ВАК бўлимларидан бирининг бош мутахассиси Ю. Л. Семененков Горбачевга ёзилган хатга жавобан ўн йил олдинги қарорлар аттестация органлари томонидан қайта кўрилмаслигини тўқмоқ билан бошга туширгандай билдирди.

Бу қадар сансалорлик ва сарсонлик сабабини Маҳмуджон Мамажонов ишининг юришмаслигига унинг бирон-бир илмий тадқиқот институтида эмас, балки оддий қишлоқ касалхонасида ишлаётгани сабаб эмасмикин? Манаман деган академик ва профессорлар ўзбек йигитининг тиб илмида дунёвий кашфиёт эгаси бўлишини исташмадимикан?...

Мақолани тугатишим қийин бўляпти. Кўз ўнгимдан Абу Али ибн Сино кетмай қолди. Хайрият, бу улуғ зот бизнинг замонларда яшамаган. Бўлмаса, сенинг халқ табобатинг нима берарди, сен бирон-бир илмий-тадқиқот муассасасида ишламайсан, деб сарсон қилишармиди? Москвалик «олий ҳакамлар» аллақандай бир бухороликка илмий иш қилишни ким қўйибди, дея ҳукм чиқарармидилар...

Худога шукрки, Ўзбекистондаги мўътабар илмий кенгашни назар-писанд қилмайдиган ВАК деган ташкилотга қарамлик энди тугади. Ўзбекистон Президентига хат ёзаркан, Маҳмуджон ака жумҳуриятда янги тузилган Олий аттестация комиссиясининг адолат қилишига тўла ишонди.

Ўзбекистонда ёқланган ва таниқли олимлар юқори баҳо берган илмий ишни янги ОАК тасдиқлашига ва узоқ давом этган яна бир адолатсизликка чек қўйилишига умид боғладик.

Ўринбой УСМОН,
«Халқ сўзи»нинг Хўжанддаги мухбири.

ЭЪЛОНЛАР

КОРХОНА ВА ТАШКИЛОТЛАР РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Электр ва иссиқлик энергиясини етказиб бериш учун 1 ноябрга қадар энергия билан таъминловчи ташкилотлар билан янги нархларни ҳисобга олган ҳолда қайта шартномалар тузиш ёки қўшимча рухсатномалар олиш керак.

ЎЗЭНЕРГОНАДЗОР 1992

ИССИҚЛИК ВА ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСИ ҚАНЧА ИСТЕЪМОЛ ҚИЛИНИШИ ЯНГИДАН БЕЛГИЛАБ ОЛИНСИН.

19 октябрдан бошлаб бюджет ташкилотлари ва қишлоқ хўжалиги истеъмолчилари учун электр энергияси 10,3 баравар, иссиқлик энергияси — 9,4 баравар оширилади.

Саноат корхоналари учун келишилган нархлар (эркин нарх) белгиланади.

«ЎЗЭНЕРГОНАЗОРАТ»

ТАДБИРКОР ВА ИШБИЛАРМОНЛАР

Сиз агар бизнес ва тижорат оламидаги энг сўнгги янгиликлардан хабардор бўлишни, Туркия жумҳуриятидаги хусусий ҳамда давлат корхона ва фирмалари билан ҳамкорлик қилишни истасангиз,

«ТУРКИЯ-92» КАТАЛОГИНИ СОТИБ ОЛИНГ.

Бу каталог ҳар йили нашр қилинади ва унда Туркиядаги фирмаларнинг манзилгоҳлари ҳамда ишлаб чиқараётган маҳсулотларининг рангли суратлари чоп этилади.

«ТУРҚИЯ-92» каталоги билан танишган киши Туркия жумҳуриятининг бугунги иқтисодий имкониятлари ҳақида кенг тасаввурга эга бўлади. У айниқса ишбилармонлар учун энг керакли қўлланма ҳисобланади. «ТУРҚИЯ-92» каталоги инглиз ва рус тилларида нашр этилган ва сўмларга сотиб олиш имкони бор.

«ТУРҚИЯ-92» каталогини сотиб олишни хоҳласангиз қуйидаги манзилгоҳга мурожаат қилинг: 700000, Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй. Телефон: 33-07-48, 32-09-25.

ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг 1992 йил 6 октябрдаги «Давлат тасарруфида бўлмаган таълим муассасаларини тузиш ҳамда лицензия бериш тартиби тўғрисида»ги № 462 Қарорига мувофиқ маҳаллий ҳокимият органларига республика худудида фаолият кўрсатаётган барча турдаги давлат тасарруфида бўлмаган муассасаларни қайта рўйхатдан ўтказиш топширилган.

ҚАЙТА РЎЙХАТДАН ЎТМАГАН ВА ЛИЦЕНЗИЯ ОЛМАГАН ШУНДАЙ МУАССАСАЛАРНИНГ

ФАОЛИЯТИ МАН ЭТИЛАДИ

Давлат тасарруфида бўлмаган таълим муассасаларига лицензия бериш бўйича ишларни ташкил қилиш ва амалга ошириш Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига топширилган.

Маълумотлар учун қуйидаги манзилга мурожаат этилсин: Тошкент шаҳри, Намойишлар ҳиёбони, 5. Телефонлар: 39-17-56, 39-13-04.

Ўзбекистон Республикаси ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси жамоаси масъул ходима Д. И. Қориевага отаси **Эгамберди УСМОН ҚОРИ ўғли**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раҳбарияти ва жамоаси Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Ҳ. Жўрабековга қайнонаси **Фотима НАБИЕВА**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ШИМОЛИЙ КАВКАЗ ХАЛҚ ҚЎШИҚЛАРИ

ҚОР ЁҒАР

Қор ёғар, ёғар тинмай...
Хириллаб ухлайди бой.
Ухламайди аёли —
Ҳамён-пулда хаёли.
Қизин уйи — пардоз хос,
Ўғли куйлар маст-аласт.
Қор ёғар, тинмай ёғар...
Камбағал хўнграб йиғлар.
Қор ёғар, йўлда кўчки —
Қолиб кетди мешкопчи.
Қор ёғар, тоғда тумон —
Қайтмас овулга чўпон.
Ўтинчи ҳам муз қотар,
Қор ёғар ҳамон баттар...

ҚИРЧАНҒИ АРЗИ

Осмон каби
Рангим кўк.
Чиройлиман
Кўнглим тўқ.
Лекин мендан
Бахтсиз йўқ.

Аробага қўшарлар,
Қамчи дўлдай тушарлар.
Йўллар буткул тайинсиз,
Кўзим йўлни тешарлар.
Умрим фақат
Азоб кўрди.
Озодликни
Тушда кўрдим.

Ҳатто тунлар ўтлоқда,
Эркин юриш қаёқда?
Баданим зирқиллайди,
Ахир, тушов оёқда.

Кетолмайман,
Кетсам агар
Хўжайиним
Қувлаб етар
Ва юганлаб
Уйга элтар.
Сўнгра буткул
Очу наҳор
Яккамихда
Боғлаб-тутар,
Урар-сўкар
Ҳолим баттар.
Бу тақдирдан қочаман,
Эрк сари йўл очаман.
Лекин тақдир кўр экан,
Бул пешонам шўр экан.

ЙИГИТ ВА ҚИЗ АЙТИШУВИ

— Кокилингни кўрсат, эй, сулув.

— Ботир йигит, йўлингдан қолма,
Кокилимни кўрмоқ истасанг,
Қора отнинг ёлига қара.

— Кўзларингни кўрсатгил, сулув.

— Боғда чарос кўрганмисан ҳеч?
Кўзларим шу чаросга монанд.

— Дилим тўла илтижо, ўтинч,
Қошларингни кўрсаткил, сулув.

— Кўрмагансан зулукни, наҳот?
Икки қошим — икки зулук-ку!

— Ёлвораман, бенасиб қилма,
Юзларингни биргина кўрай.

— Топ иккита қип-қизил олма
Ва уларга боққил, ҳойнаҳой,
Юзларимни кўрарсан, йигит.

— Кўрсатақол бўйнингни, эса.

— Сен оққушни кўрмаганмисан?

— Ҳеч бўлмаса лабингни кўрай.

— Ажаб-ажаб сўзлайсан бунча,
Ботир йигит, бор, боғларга бор,
Лабим янглиғ очилар ғунча...

Азим СУЮН таржималари

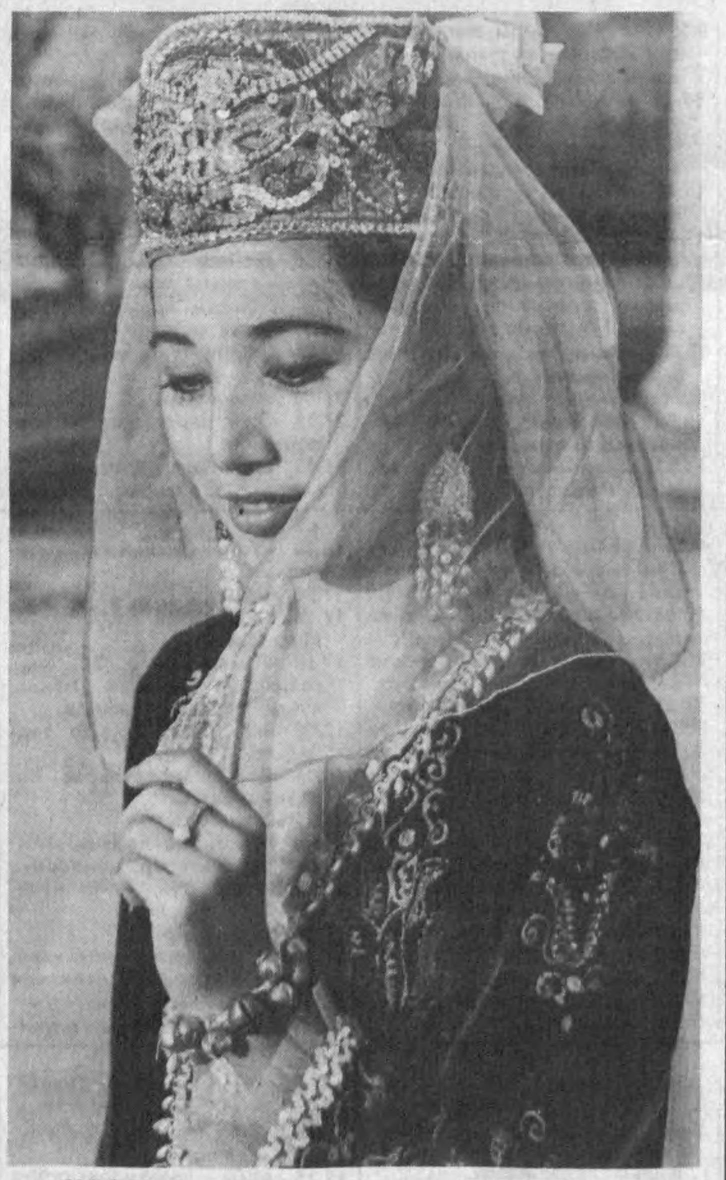

ИБО.

М. НАЗАР олган сурат.

ОДАМЛАР ВА ҚОНУНЛАР

СИЗ ҚАЕРДА ҚАТЛ ЭТИЛИШИНГИЗ МУМКИН?

Ўлим жазоси ҳозирги даврда юздан ортиқ мамлакатда қўлланилмоқда. Бу жазога қарши бўлганлар ҳам, тарафдорлари ҳам қанча керак бўлса топилади.

Шундай қилиб, бизнинг давримизда НИМА УЧУН ҚАТЛ ЭТИШАДИ? Масалан, жосуслик, давлат хавфсизлигига қарши жиноятчилик, қотиллик... учун кўпгина мамлакатларда ўлимга маҳкум этилади. Қатор давлатларда қуйидаги жиноятлар учун ҳам олий жазога ҳукм қилинади:

— эрларига хиёнат қилган хотинлар (Эрон, Қурия Халқ Демократик жумҳурияти, Мавритания, Бирлашган Араб Амирликлари, Саудия Арабистони, Судан);

— расмий ҳужжатларни қалбакилаштирганлар (Ироқ);

— фоҳишалар (Эрон);

— ердаги ҳаётга шак келтирганлар (Эрон);

— ароқхўрлар (Эрон);

— Худодан рози бўлмаганлар (Эрон);

— бесоқолбозлар (Эрон, Мавритания);

— шарм-хаёсиз суратларни намойиш қилганлар ёки чоп этганлар (Хитой);

— қўшмачилар, фоҳишахона очганлар (Хитой);

— ўт қўйганлар (Марокаш ва Ғарбий Саҳрои Қабир);

— чайқовчилар (Мозамбик);

— ҳаво ёки сувни ўта ифлослантирганлар (Яман);

— Муҳаммад пайғамбарни ҳақоратлаганлар (Покистон);

— сеҳри билан одам ўлдирган жодугарлар (Руанда);

Америка Қўшма Штатлари сенати 1990 йил 11 июлда 34 жиноят бўйича ўлим жазоси белгиланган қонун лойиҳасини тасдиқлади.

Собиқ Шўролар Иттифоқида ҳам 14 жиноят бўйича олий жазога ҳукм қилинарди.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖЎРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАХРИЕВ, Эсиргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 20.50. № Г—410. Тираж 28596. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.